

Spis treści

OD REDAKTORA (Elżbieta Stefańczyk) – 3

ARTYKUŁY

Zdzisław Gębołyś: Kształcenie bibliotekarzy i pracowników informacji w Polsce. Krajobraz po „deregulacji” – 4

Małgorzata Bródka: Kompetencje przedmiotowe w bibliotece naukowej – 10

WSPOMNIENIA

Edward Stettinger – pionier Biblioteki Politechniki Wrocławskiej (Marek Dubiński, Stanisław Pietraszko) – 15

Z BIBLIOTEK

Zofia Baster: W bibliotece tętni życie – 18

Karolina Doliba: Odczytywali Paruszowiec i przypominali historię dzielnicy – 20

SPRAWOZDANIA I RELACJE

Małopolskie Forum Bibliotek – wspólnie znaczy lepiej (Aleksandra Prokop-Kacprzak) – 21

Polubić czytanie (Jolanta Winnicka) – 24

Niemieckie i angielskie biblioteczne ośrodki informacyjne (Agnieszka Adamiec) – 26

PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA

Z oficyny wydawniczej SBP (Marzena Przybysz) – 32

PRAWO BIBLIOTECZNE

Aspekty archiwalne działalności bibliotek (Rafał Gołat) – 34

REFLEKSJE BIBLIOTEKARZA PRAWNIKA

Czy bibliotekarz musi mieć odpowiednie kwalifikacje? (Bolesław Howorka) – 37

Z ŻAŁOBNEJ KARTY

Maria Gudzowska (Marek Dubiński) – 41

Z ŻYCIA SBP

Strona jubileuszu SBP • Inauguracja obchodów Jubileuszu 100-lecia SBP w Książnicy Pomorskiej • Konkurs na plakat Tygodnia Bibliotek 2017 (Marzena Przybysz) – 42

POSTAKTUALIA (Jacek Wojciechowski) – 43

W KILKU SŁOWACH – 9, 14, 19, 36, 43

Contents

FROM THE EDITOR (Elżbieta Stefańczyk) – 3

ARTICLES

Zdzisław Gębołyś: Education of Librarians and Information Specialists in Poland. Landscape after the „Deregulation” – 4

Małgorzata Bródka: Subject Competencies in a Research Library – 10

MEMOIRS

Edward Stettinger – the Pioneer of Wrocław University of Science and Technology Library (Marek Dubiński, Stanisław Pietraszko) – 15

FROM LIBRARIES

Zofia Baster: The Library is Bustling with Life – 18

Karolina Doliba: They Were Reading Out Paruszowiec and Recalling the District’s History – 20

EVENTS AND REPORTS

Lesser Poland’s Libraries Forum – Jointly Means Better (Aleksandra Prokop-Kacprzak) – 21

To Get to like Reading (Jolanta Winnicka) – 24

German and English Library Information Centres (Agnieszka Adamiec) – 26

REVIEW OF PUBLICATIONS

From the PLA Publishing House (Marzena Przybysz) – 32

LIBRARY LAW

Archival Aspects of Library Operations (Rafał Golat) – 34

REFLECTIONS OF LIBRARIAN-JURIST

Does a Librarian Have to Have Appropriate Qualifications? (Bolesław Howorka) – 37

OBITUARIES

Maria Gudzowska (Marek Dubiński) – 41

FROM THE PLA

The website for the PLA anniversary • Inauguration of the PLA Centenary in the Pomeranian Library • Poster contest for the Libraries Week 2017 (Marzena Przybysz) – 42

POST-CURRENT EVENTS (Jacek Wojciechowski) – 43

IN A NUTSHELL – 9, 14, 19, 36, 43

Od Redaktora

Szanowni Państwo,
Drodzy Czytelnicy,

W kwietniowym numerze „Bibliotekarza” prezentujemy teksty omawiające ważne zagadnienia związane z zawodem bibliotekarza, organizacją pracy bibliotek i ich aktywnością. Dział „Artykuły” rozpoczyna tekst dr. hab. Zdzisława Gębołyśa z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy *Kształcenie bibliotekarzy i pracowników informacji w Polsce. Krajobraz po „deregulacji”*. Autor omawia sytuację prawną w zakresie kształcenia bibliotekarzy i pracowników informacji przed „deregulacją”, jej skutki oraz wyzwania związane z tą zmianą, przed jakimi obecnie stoją ośrodki kształcenia bibliotekarzy.

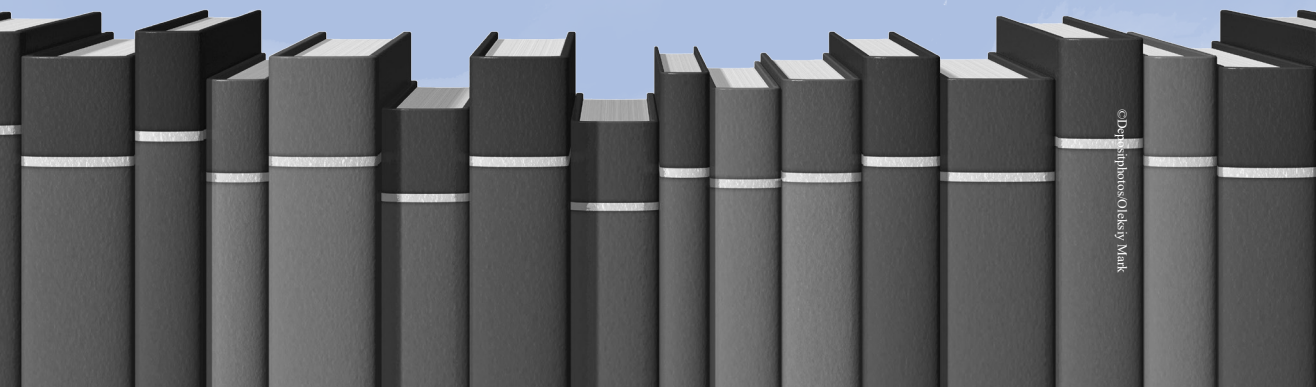
Artykuł *Kompetencje przedmiotowe w bibliotece naukowej* Małgorzaty Bródki z Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu omawia doświadczenia w zakresie kompetencji przedmiotowych bibliotekarzy z punktu widzenia zarządzania zbiorami, wiedzy o użytkowniku i komunikowania się z nim. Autorka podkreśla znaczenie jakości w doskonaleniu i przekazywaniu wiedzy o źródłach informacji. W dziale „Wspomnienia” prezentujemy sylwetkę Edwarda Stettingera, pioniera Biblioteki Politechniki Wrocławskiej, aktywnego bibliotekarza i dydaktyka. W dziale „Z bibliotek” zamieszczamy dwa artykuły. Pierwszy z nich Zofii Baster *W bibliotece tętni życie* przedstawia Gminną Bibliotekę Publiczną w Raclawicach w województwie małopolskim, aktywną w społeczności lokalnej. Drugi *Odczytywali Paruszowiec i przypominali historię dzielnicy* Karoliny Doliby prezentuje działalność Filii nr 4 Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Rybniku. Placówka w 2016 r. realizowała projekt związany z historią dzielnicy, jej znaczeniem dla miasta i mieszkańców. W dziale „Sprawozdania i relacje” zamieszczamy trzy teksty. Pierwszy z nich *Małopolskie Forum Bibliotek – wspólnie znaczy lepiej* Aleksandry Prokop-Kacprzak z Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie to relacja z ubiegłorocznej konferencji zorganizowanej z inicjatywy środowiska bibliotekarskiego Krakowa. W spotkaniu uczestniczyli bibliotekarze z różnych typów bibliotek oraz przedstawiciele nauki. Drugi *Polubić czytanie* autorstwa Jolanty Winnickiej to sprawozdanie z III Forum Bibliotek Szkolnych Województwa Lubuskiego, które odbyło się w 2016 r. w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Zielonej Górze. Trzeci *Niemieckie i angielskie biblioteczne ośrodki informacyjne* Agnieszki Adamiec z Biblioteki Głównej Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie omawia funkcjonowanie bibliotek w Niemczech i Wielkiej Brytanii, odwiedzanych w ramach odbywanych praktyk. W dziale „Prawo biblioteczne” proponujemy tekst Rafała Gołata, tym razem poświęcony *Aspektom archiwalnym działalności bibliotek*. Natomiast w dziale „Refleksje bibliotekarza prawnika” kolejny artykuł Bolesława Howorki *Czy bibliotekarz musi mieć odpowiednie kwalifikacje?*

Kwietniowy numer „Bibliotekarza” kończą „Z życia SBP”, „W kilku słowach”, a także „Postaktualia” Janka Wojciechowskiego.

Elżbieta Stefańczyk

Ciepłych i radosnych Świąt Wielkanocnych oraz wszelkiej pomyślności w życiu zawodowym i prywatnym

zyczy Redakcja

Kształcenie bibliotekarzy i pracowników informacji w Polsce

Krajobraz po „deregulacji”

PRZED DEREGULACJĄ – SŁOWO O ASPEKTACH PRAWNYCH KSZTAŁCENIA

Mniej więcej do 2012 r. sytuacja na polu kształcenia bibliotekarzy i pracowników informacji była stosunkowo klarowna. Na system kształcenia, po likwidacji Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy, składał się w zasadzie segment szkolnictwa wyższego, realizujący kształcenie na trzech poziomach: licencjackim, magisterskim oraz doktoranckim. Dodatkowo specjaliści z innych dziedzin/dyscyplin, chcący zdobyć kwalifikacje bibliotekarskie, mogli je uzyskać na studiach podyplomowych kwalifikacyjnych, bądź doskonalących. Do 2011 r. kwalifikacje absolwentów odpowiadały standardom Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 2007 r.¹ Od roku akademickiego 2011/2012, po nowelizacji ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym” (1 października 2011)², każda uczelnia została zobowiązana do określania efektów kształcenia i opracowania krajowych ram kwalifikacji. Owoce to miało możliwość samodzielnego tworzenia programów kształcenia, a w rezultacie ich dostosowania do aktualnych potrzeb rynku pracy. Innym aktem prawnym rzutującym na ramy organizacyjne oraz standardy kształcenia było rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r.³, które określiło warunki, jakie musi spełniać program kształcenia oraz opis kwalifikacji dla studiów pierwszego i drugiego stopnia, w tym podział kształcenia na profil ogólnoakademicki i praktyczny⁴. Wymusiło ono jednocześnie reorientację

niektórych placówek kształcenia, w czym decydującą rolę odegrał ich potencjał kadrowy i dydaktyczny. W przypadku uczelni decydujących się na profil praktyczny, paradoksalnie otworzyło szansę dla absolwentów na bibliotecznym rynku pracy. Zwiększenie udziału praktyki zawodowej oraz ukierunkowanie na ściślejsze powiązanie teorii z praktyką daje nadzieję na szerszy napływ do uczelni osób chcących spełnienia zawodowego w bibliotekach, widzących się bardziej w roli bibliotekarzy „praktykujących”, pełniących służbę wobec innych niż jako naukowców zajmujących się badaniem procesów bibliotecznych i informacyjnych. Kolejna nowela ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym” nie wpłynęła w jakiś zasadniczy sposób na kształt i treść kształcenia przyszłych bibliotekarzy i pracowników informacji⁵.

DEREGULACJA

Tak naprawdę prawdziwą rewolucję w systemie kształcenia bibliotekarzy oraz w kwestii polityki kadrowej w bibliotekach wywołała tak zwana ustawa deregulacyjna⁶. Spowodowała ona, mówiąc w dużym uproszczeniu, otwarcie rynku pracy dla ponad 300 zawodów, w tym do zawodu bibliotekarza, dokumentalisty oraz bibliotekarza dyplomowanego, dla osób nie posiadających kwalifikacji bibliotekarskich, potwierdzonych w drodze edukacji na poziomie średnim lub wyższym. Pomijając fakt, iż przed wejściem w życie wyżej wymienionej ustawy, zawód bibliotekarza i biblioteka jako takie były otwarte dla osób o róż-

nych kwalifikacjach, a warunkiem zatrudnienia nie było obligatoryjne ukończenie studiów bibliotekarskich, ustawa deregulacyjna umożliwiła praktycznie bezwarunkowe zatrudnianie w bibliotekach osób bez kwalifikacji fachowych. Na straży ochrony biblioteki przed osobami przypadkowymi i nawet bez elementarnych kompetencji zawodowych ma stać odtąd dyrektor/kierownik biblioteki. Wiara, że tak będzie jest nieco płonna, zważywszy, że wielu z nich w obecnych czasach wstępuje na ten szczebel bez konkursu, jako swoiści nominaci polityczni, często szukający schronienia w bibliotece po nieudanych wyborach samorządowych lub parlamentarnych. Mimo licznych środowiskowych protestów ustawa weszła w życie⁷. Po blisko 5 latach od jej wprowadzenia nietrudno dostrzec, że w połączeniu z dramatycznym spadkiem liczby studiujących w Polsce (niż demograficzny, wyjazdy zarobkowe za granicę) wywołała wstrząs, naruszyła podstawy egzystencji akademickich ośrodków kształcenia bibliotekarzy. Godzi się jednak zauważyć, że regres liczebności studiujących na kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo nie da się wytłumaczyć tylko niżem demograficznym, emigracją zarobkową, czy też osłabieniem populacji i konkurencyjności kierunku.

PO DEREGULACJI

Patrzywszy na deregulację jako głównego, albo jednego z najważniejszych źródeł problemów polskich ośrodków kształcenia bibliotekarzy było by nie tylko grubą przesadą, ale nawet ciężkim błędem i próbą zamazywania także własnej odpowiedzialności za różne błędy i zaniechania. Deregulacja stanowi raczej symboliczny punkt, który wyznacza granicę w dyskusji nad stanem i przyszłością kształcenia bibliotekarzy i pracowników informacji w Polsce, punktem, który może sprzyjać podjęciu gruntownej reformy szkolnictwa bibliotekarskiego. Od tego momentu czas znacznie przyspieszył. Wszyscy, zajmujący się tą problematyką, zdali sobie sprawę, że pilną, wręcz palącą potrzebą jest odpowiedź na to nowe wyzwanie, tj. takie ukształtowanie organizacyjne i programowe edukacji bibliotekarskiej, aby jeśli nawet nie da się całkowicie zahamować niekorzystnych skutków, to trzeba im zapobiec, czy przeciwdziałać, a najlepiej dążyć do wypracowania całkiem nowego modelu kształcenia. Zanim jednak przejdziemy do takiej próby, poprzedzonej jeszcze diagnozą istniejącego stanu rzeczy, należy zaznaczyć, że

środowisko od dawna jest świadome stojących przed bramami ośrodków kształcenia problemów, a także gotowe do ich rozwiązywania. Świadczą o tym dziesiątki artykułów na temat kształcenia bibliotekarzy i pracowników informacji⁸. Potwierdzają to konferencje poświęcone zawodowi bibliotekarzy⁹, a także różne inicjatywy zmierzające do odwrotnego do deregulacji procesu, czyli regulacji zawodu bibliotekarskiego. Chodzi o podjętą w 2009 r. pod egidą SBP inicjatywę opracowania jednolitej pragmatyki zawodu bibliotekarskiego, niezależnej od typu biblioteki¹⁰. W sferze programowej punktem zwrotnym jest, jak się wydaje, odstępnie w 2011 r., od tak zwanego minimum programowego, czyli wspólnych dla wszystkich placówek standardów kształcenia w zakresie treści nauczania. Ta decyzja, którą można nazwać pierwszą deregulacją, wywołała reakcje polegające na zmianach w siatkach i programach kształcenia. Nie bez znaczenia w tym procesie było ustanowienie najpierw uczelnianej, a następnie państwowej komisji akredytacyjnej, czuwającej nad jakością kształcenia.

BILANS, CZYLI JAK BYŁO, A JAK JEST TERAZ

Jak było

W 1990 r. studia z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej były prowadzone w 12 szkołach wyższych, w tym 8 uniwersytetach i 4 wyższych szkołach pedagogicznych. Większość ośrodków kształcenia prowadziła studia w systemie stacjonarnym i zaocznym. Obowiązującym również modelem kształcenia były jednolite 5-letnie studia magisterskie z rozbudowanymi praktykami zawodowymi, po I, II i III roku studiów oraz specjalizacją, obieraną przez studentów na IV roku studiów (model humanistyczny i matematyczno-przyrodniczy)¹¹. Czternaście lat później, tj. w 2004 r. szkolnictwo akademickie bibliotekarzy, już w nowych ramach prawno-ustrojowych, było zorganizowane w 13 uczelniach, przy czym w efekcie wprowadzenia modelu bolońskiego, nastąpił podział studiów na 3-letnie studia zawodowe (licencjackie) oraz 2-letnie studia uzupełniające (magisterskie)¹². Wprowadzenie krajowych ram kwalifikacji zapoczątkowało nowy rozdział w dziejach kształcenia bibliotekarzy na poziomie wyższym. W urzędowym i postulatycznym ujęciu oznacza on skupienie procesu edukacyjnego na efektach kształcenia wyrażonych w odniesieniu do profilu ogólnoakademickiego i praktycznego, a opisywanych przez

triadę: wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne. Ponadto uczelnie w ramach rozszerzonej autonomii otrzymały prawo do samodzielnego tworzenia programów nauczania, dostosowanych do aktualnych potrzeb rynku pracy. Według ustaleń Danuty Koniecznej edukacja bibliotekarska w 2011 r. była prowadzona na poziomie akademickim w 13 szkołach wyższych, w tym w 10 uniwersytetach oraz w 3 szkołach niepublicznych (Wrocław, Warszawa, Łódź, Kraków-UJ; Kraków-UP; Lublin; Toruń; Katowice; Białystok; Kielce; Bydgoszcz; Poznań, Konin)¹³.

Jak jest?¹⁴

Zgodnie ze stanem na rok akademicki 2016/2017 kształcenie jest prowadzone w 10 placówkach¹⁵. W końcu drugiej dekady XXI w. przyszłych bibliotekarzy i pracowników informacji przygotowu-

je nominalnie 15 uczelni, w tym 3 niepubliczne. Faktycznie jest ich 10 z uwagi na zamknięcie lub zawieszenie kierunków w 5 ośrodkach (Kielce, Białystok, Piła, Poznań, Pułtusk). Nadal dominującym kierunkiem studiów jest informacja naukowa i bibliotekoznawstwo. Coraz częściej jednak uczelnie otwierają nowe kierunki, pokrewne w stosunku do wcześniej obowiązujących, w rzeczywistości jednak profilujące edukację bibliotekarską i informacyjną w kierunku zdobywania wiedzy, umiejętności i kompetencji albo w rozszerzonym świecie informacji i wiedzy, albo też w odniesieniu do wąskiego zespołu umiejętności praktycznych, np. infobrokerstwo, publikowanie cyfrowe i sieciowe, architektura informacji – zob. Tab. 1.

Powodem wprowadzanych zmian, jak deklarują poszczególne uczelnie, jest zapotrzebowanie firm i instytucji z sektora informacyjnego na spe-

Tab. 1

Ośrodki kształcenia bibliotekarzy na poziomie wyższym w Polsce
Nazwy kierunków studiów

Miejscowość	Nazwa placówki	Nazwa kierunku studiów
1. Bydgoszcz	Katedra Informacji Naukowej i Bibliologii	Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo
2. Kalisz	Zakład Informacji Naukowej	Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo
3. Katowice	Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej	Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo
		Informacja w instytucjach e-społeczeństwa
4. Kraków – Uniwersytet Jagielloński	Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa	Zarządzanie informacją
		Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo
5. Kraków – Uniwersytet Pedagogiczny	Instytut Informacji Naukowej	Architektura informacji – studia I stopnia
		Zarządzanie informacją i publikowanie cyfrowe
6. Lublin	Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa	Architektura informacji
		Informacja w e-społeczeństwie
		Informatologia stosowana
7. Łódź	Katedra Informatologii i Bibliologii	Informacja w środowisku cyfrowym
		Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo
8. Toruń	Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii	Architektura informacji
		Zarządzanie informacją i bibliologią
9. Warszawa	Wydział Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii	Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo
10. Wrocław	Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa	Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo
		Publikowanie cyfrowe i sieciowe

Źródło: Strony internetowe ośrodków kształcenia na poziomie wyższym

cjalistów prowadzących działalność informacyjną, zarządzających bazami danych i treścią elektroniczną, umiejących wydawać e-publikacje. Nie ma w tym, nawiasem mówiąc, nic szczególnego. Wpisują się w ogólnopolską tendencję. Podobne działania obserwujemy w obszarze innych dyscyplin, np. historii, geografii, prawa, ekonomii itd. Wpisują się też w potrzeby dynamicznie rozwijającego się rynku usług informacyjnych, zgłaszającego zapotrzebowanie na specjalistów tworzących, czy obsługujących serwisy internetowe, media elektroniczne, współuczestniczących w dystrybucji elektronicznych źródeł informacji itd. Znajduje to oczywiście odzwierciedlenie w programach kształcenia, a w szczególności we wprowadzaniu nowych przedmiotów. Nie wdając się w szczegółowe analizy, możemy stwierdzić, że kroki te są bardziej odpowiedzią na przemiany edukacyjne

i technologiczne, aniżeli wynikają z wejścia w życie ustawy deregulacyjnej. Ustanowienie nowego kierunku studiów, przy zachowaniu starego profituje zwykle efektem nowości. Potwierdza to statystyka rekrutacyjna w kilku ośrodkach akademickich – zob. Tab. 2.

Po pierwszym udanym roku rekrutacyjnym, w następnym obserwujemy zwykle spadek zainteresowania nowym kierunkiem. Cechą charakterystyczną jest też przepływ kandydatów pomiędzy starym a nowym kierunkiem. Tam, gdzie kandydaci mają wybór, często wybierają nowy kierunek. Tak się dzieje przynajmniej w krótkiej perspektywie, dopiero jednak dłuższy okres czasu dałby podstawę do stwierdzeń o słuszności podjętych działań i zmian.

Nie wydaje się celowe ani demonizowanie, ani też lekceważenie skutków deregulacji zawodu bi-

Tab. 2

Rekrutacja w akademickich ośrodkach kształcenia bibliotekarzy w latach 2012/2013-2016/2017

Nazwa kierunku	Rok akademicki Wielkość naboru				
	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017
Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo UP Kraków	b.d.	b.d.	32*	17	0
Architektura informacji UP Kraków	-	-	52	71	52
Zarządzanie informacją i publikowanie cyfrowe UP Kraków	-	-	-	-	60
Zarządzanie informacją i bibliologia UMK Toruń	37	21	18	28	17
Architektura informacji UMK Toruń	-	-	-	-	54
Informacja w instytucjach e-społeczeństwa Uniwersytet Śląski w Katowicach	b.d.	b.d.	25	32	23
Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo Uniwersytet Śląski w Katowicach	b.d.	b.d.	42	33	39
Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy	31	20	17	14	5

* Liczba osób, które zapisały się na studia, nie zawsze jest tożsama z liczbą studiujących.

Źródło: Opracowanie własne

biotekarskiego na stan kształcenia bibliotekarzy. Tak naprawdę od deregulacji upłynęło niewiele czasu, aby te, pozytywne, bądź negatywne skutki, wyraźnie zaobserwować. Jak dotąd brak pogłębionych badań na ten temat zarówno w skali lokalnej, regionalnej, jak też ogólnopolskiej¹⁶. Być może o wiele większe znaczenie ma w tym względzie niż demograficzny. Przepisy prawne, nawet najlepsze, nie mają natychmiastowej mocy sprawczej, i nie są w stanie zmienić ani technologii, ani warsztatu pracy bibliotekarza. Mogą wymusić i wymuszają de facto zmiany programowe i organizacyjne, większe znaczenie ma jednak, jak się wydaje, polityka finansowa państwa. Zapowiedź odejścia od dotychczasowego modelu, faworyzującego pod względem finansowym, szkoły wyższe z rosnącą liczbą studiujących na rzecz ograniczenia naboru, może okazać się daleko istotniejsze. Niemniej ważną sprawą w tym kontekście są oczekiwania i zachowania bibliotek. Jak na razie kierownictwo bibliotek nadal oczekuje od przyszłych pracowników wykształcenia bibliotekarskiego. Tu też nie ma ani pewnych, ani „twardych” danych uzyskanych na gruncie badań. Niebezpieczeństwo negatywnej selekcji do zawodu w wyniku obniżenia progów kwalifikacyjnych rodzi realną obawę, że napływać będą do zawodu osoby bez elementarnych kwalifikacji fachowych. Być może zaporą broniącą dostępu do bibliotek takich osób byłoby stworzenie jednolitej pragmatyki zawodu bibliotekarskiego, określających minimum wymagań na poszczególne stanowiska.

Z rozważań wyłania się wiele pytań o przyszłość kształcenia bibliotekarzy. Chodzi o kształt organizacyjny, treści nauczania, nazwę kierunku studiów, ale również dalszą egzystencję studiów jako takich. Nie ma na nie ani prostej, ani jednoznacznej odpowiedzi. Obecna sytuacja przypomina równanie z wieloma niewiadomymi. Niewiadomą jest liczba kandydatów. Niewiadomą są nakłady finansowe na szkolnictwo wyższe. Niewiadomą jest też liczba miejsc pracy w bibliotekach dla absolwentów studiów bibliotekoznawczych. Tak, czy owak, należy szukać na drodze analiz teoretycznych i praktycznych części wspólnej rozwiązań wszystkich równań wyłaniających się z tej łamigłówki. W matematyce układ równań nie prowadzący do rozwiązań nazywa się sprzecznym. Parafrazując, naszym zadaniem, powinno być poszukiwanie i wypracowanie modelu pokonującego istniejące sprzeczności. Aby to jednak osiągnąć niezbędne jest systematyczne badanie rynku pracy bibliotekarzy, raportowanie o sytuacji ośrodków

kształcenia bibliotekarzy, w szczególności monitorowanie losów absolwentów informacji naukowej i bibliotekoznawstwa.

Dr hab. Zdzisław Gębolyś
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

PRZYPISY

- ¹ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki. „Dziennik Ustaw” 2007, Nr 164, poz. 1166, s. 11867-11870.
- ² Ustawa z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw. „Dziennik Ustaw” 2011, Nr 84, poz. 455, s. 1-106.
- ³ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia. „Dziennik Ustaw” z dnia 9 października 2014 r., s. 1-12.
- ⁴ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym. „Dziennik Ustaw” 2005, Nr 164, poz. 1365, s. 1-130.
- ⁵ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego po uzyskaniu kwalifikacji pełnej na poziomie 4 – poziomy 6-8 „Dziennik Ustaw 2016, poz. 1594, s. 1-18.; Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów. „Dziennik Ustaw” 2016, poz. 1596, s. 111. Ustawa z dnia 2 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw. „Dziennik Ustaw” 2016, poz. 2169, s. 1-3.
- ⁶ Ustawa z dnia 9 maja 2014 r. o ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych, s. 1-35. „Dziennik Ustaw” 2014, poz. 768, s. 1-36.
- ⁷ Najpełniejsze jak dotąd w literaturze przedmiotu omówienie zmian spowodowanych deregulacją zawodu bibliotekarza daje artykuł Marioli Antczak – zob. M. Antczak: Deregulacja zawodu bibliotekarza. Przegląd najważniejszych zmian proponowanych w latach 2011-2012. W: *Bibliotekarz uwolniony – deregulacja czy degradacja? IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa, Białystok*,

- 12-14 czerwca 2013. Praca zbiorowa pod red. H. Brzezińskiej-Stec i J. Żochowskiej. Białystok 2013, s. 295-315.
- ⁸ Baza: Polska Bibliografia Bibliologiczna. Hasło: Szkolnictwo i szkolenie. [online], [dostęp: 2017-02-07]. Dostępny w Internecie: <http://mak.bn.org.pl/cgi-bin/makwww.exe?BM=12&IM=06&TX=&NU=01&WI=SZKOLNICTWO&IB=SZKOLENIE&BIBLIOTEKARSTWO>
- ⁹ KONIECZNA, D. Udział Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w kształceniu bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej – przeszłość, teraźniejszość i przyszłość. [online], [dostęp: 2017-02-07]. Dostępny w Internecie: http://www.sbp.pl/repository/dokumenty/.../Udzial_SBP_wedukacji_bib.pdf; Przyszłość bibliotek w Polsce: materiały z ogólnopolskiej konferencji Warszawa, 12-13.10.2007 r. / [red. tomu Jadwiga Sadowska] Warszawa, 2008; Bibliotekarz uwolniony – deregulacja czy degradacja? IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa Białystok, 12-14 czerwca 2013. Praca zbiorowa pod red. H. Brzezińskiej-Stec i J. Żochowskiej. Białystok 2013.
- ¹⁰ KRAWCZYK, J. Czy możliwe jest opracowanie jednolitej pragmatyki zawodowej. [online], [dostęp: 2016-09-25]. Dostępny w Internecie: <http://www.sbp.pl/repository/konferencje/Krawczyk.ppt>; Zob. też Nowoczesna biblioteka: materiały z ogólnopolskiej, przedjazdowej konferencji Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich Konstanćin-Jeziorna, 29-30 maja 2009 r. / [red. tomu M. Drzewiecki]. Warszawa, 2009.
- ¹¹ GĘBOŁYŚ, Z. Zawód i kształcenie bibliotekarzy w Polsce. W: *Bibliotekarstwo*. Praca zbiorowa pod red. Z. Żmigrodzkiego. Wyd. 2. Warszawa 1998, s. 382-402.
- ¹² Zob. JANIĄK, M. Akademickie kształcenie bibliologów i informatologów. *Forum Bibliotek Medycznych* R. 7 nr 1, s. 17-29.
- ¹³ KONIECZNA, D. Bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej – przeszłość, teraźniejszość, przyszłość. [online], [dostęp: 2017-02-08]. Dostępny w Internecie: http://www.wbp.olsztyn.pl/bwm_3-4_2011/educ.html
- ¹⁴ Próba odpowiedzi na to pytanie była ankieta informacyjna rozesłana do ośrodków kształcenia. Niestety autor mimo ponowienia prośby otrzymał tylko 2 odpowiedzi (Toruń; Kraków – UP).
- ¹⁵ Strony internetowe ośrodków kształcenia bibliotekarzy.
- ¹⁶ *Rynek pracy a studia bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w Polsce*. Red. M. Kocójowa. Kraków 1997.

▶▶▶ W KILKU SŁOWACH

Wyniki II naboru wniosków w ramach VIII osi priorytetowej Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury POIŚ 2014-2020

33 projekty z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, 10 – z zakresu rozwoju infrastruktury kultury oraz 9 – dotyczących zakupu wyposażenia – otrzymały dofinansowanie w ramach VIII osi priorytetowej Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020. Taką decyzję podjął wicepremier, minister kultury i dziedzictwa narodowego prof. Piotr Gliński.

Koszt całkowity wszystkich dofinansowanych inwestycji w ramach II naboru wniosków (nr naboru: POIS.08.01.00-IP.05-00-002/16) wynosi 993.658.745,41 zł, łączna kwota dofinansowania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego: 733.257.042,68 zł. Budżet całkowity 33 projektów z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego wynosi: 705.597.792,80 zł, budżet

całkowity 10 projektów z zakresu rozwoju infrastruktury kultury to: 152.589.582,32 zł, a budżet całkowity 9 projektów dotyczących zakupu wyposażenia: 135.471.370,29 zł.

(Źródło: <http://www.mkidn.gov.pl/>)

Zakup nowości wydawniczych do bibliotek publicznych

Zatwierdzony przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego budżet Priorytetu 1 – *Zakup nowości wydawniczych do bibliotek publicznych* w ramach Programu Wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa” na lata 2016-2020 w roku 2017 wynosi 26,5 mln zł i umożliwi zakup książek, multimediów, wydawnictw nutowych, kartograficznych oraz bieżących czasopism kulturalnych i społeczno-kulturalnych.

(Źródło: <http://www.bn.org.pl/>)

Kompetencje przedmiotowe w bibliotece naukowej

WSTĘP

Zagadnienie kompetencji przedmiotowych bibliotekarzy obejmuje działania w obrębie dostępu do fachowej wiedzy i narzędzi usprawniających jej pozyskiwanie oraz umiejętne wykorzystywanie nabytych wiadomości w procesie komunikowania się z użytkownikiem. Bibliotekarskie poszukiwania wysokiej jakości kryterium doboru źródeł informacji zaprowadziłyby m.in. do fachowych ocen literatury, dokonywanych przez pracowników naukowych. Założyć należy przy tym, iż „fachowe oceny” to te o wysokiej jakości merytorycznej, lecz także obiektywne. Pracownicy naukowcy z racji swojego wykształcenia i doświadczenia mogą wyrazić wartościowe opinie na temat jakości i przydatności źródeł informacji w odniesieniu do określonej dziedziny wiedzy. Na jedną z form takiej współpracy, jaką są płatne technologie eksperckie, wskazuje Jacek Wojciechowski:

Konieczną jest obiektywizacja i merytoryczna zasadność decyzji. Tym samym gromadzenie oraz usuwanie zbiorów straciło swój manufakturalny, chałupniczy charakter, nabierając cech technologii eksperckiej¹.

Jako drugie źródło fachowej wiedzy, autor artykułu *Z problemów organizacji zasobów bibliotecznych*, podaje specjalistów z różnych dziedzin pracujących w bibliotekach:

Otóż można wykorzystać ich wiedzę w procesie gromadzenia zbiorów, kierując ich macierzowo do agend gromadzenia np. raz w tygodniu. W ten sposób można w gronie pracowników własnej biblioteki uzyskać kompetentną pomoc w wyborze niektórych materiałów naukowych oraz artystycznych, zwłaszcza literackich².

Powołanie do życia płatnych technologii eksperckich było i nadal jest trudne do zrealizowania, natomiast zespoły zadaniowe działające w różnych formach i z różną częstotliwością, są aktualnie jednym z filarów bibliotek. Ich działania powinny opierać się na połączeniu wiedzy z narzędziami pomocniczymi, które pozwalają tę wiedzę uzupełnić i przekazać (np. portale naukowe, społecznościowe, repozytoria).

KONTEKST I ZAKRESY PROBLEMOWE

Starania o nabywanie wysokiej jakości literatury fachowej a zarazem o jej przydatność w pracy naukowej doprowadziły w przeszłości do rozważań na temat zadań osób, które miałyby tym procesem w bibliotekach kierować. Wskazywano na nieścisłość nazwy bibliotekarz dziedzinowy, ale ponieważ termin przyjął się w praktyce bibliotekarskiej, i w tym artykule takie określenie się pojawia³.

U progu XXI w. w następujący sposób próbowano zdefiniować charakter pracy bibliotekarzy dziedzinowych:

zatrudniani są na stanowiskach różnie nazywanych i pełnią wiele zróżnicowanych funkcji. Jednakże cechą wspólną bibliotekarzy dziedzinowych (też specjalistów informacji, bibliotekarzy wydziałowych, bibliotekarzy odpowiedzialnych za materiały dydaktyczne), definiującą tę grupę zawodową jest fakt, że ich zadania koncentrują się wokół potrzeb informacyjnych określonej grupy studentów lub pracowników naukowych⁴.

Temat kompetencji przedmiotowych w bibliotekach naukowych powrócił przy okazji kolejnej dyskusji. Problem podejmowany m.in. na łamach

„Elektronicznego Biuletynu Informacyjnego Bibliotekarzy EBIB” z 2000 r. i podczas seminarium zorganizowanego przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w tym samym roku, okazał się być powrotem do wcześniej zauważonych i nierozwiązanych problemów oraz wstępem do rozważań na temat roli bibliotekarza dziedzinowego w dobie komputeryzacji⁵. Przytaczano liczne przykłady funkcjonowania tej profesji chociażby w Niemczech, pytano o możliwość przeniesienia owej struktury na grunt polski w kontekście uelastycznienia struktur organizacyjnych bibliotek, ale przede wszystkim próbowano określić konkretne zadania związane z pracą specjalisty dziedzinowego. Artur Jazdon podkreślał wówczas, iż bibliotekarz dziedzinowy powinien brać udział w procesie zarządzania zbiorami, czyli doborze, selekcji, lokalizacji zbiorów oraz mieć kontakt z użytkownikami⁶. Natomiast w bibliotece UMK w Toruniu sporządzono opis stanowiska pracy bibliotekarza dziedzinowego i podjęto próbę wprowadzenia takiego stanowiska do struktury organizacyjnej⁷.

Po kolejnych latach dyskusji na temat bibliotekarzy dziedzinowych w bibliotekach uniwersytetów i politechnik, wciąż aktualna wydaje się uwaga Haliny Ganińskiej, iż zatrudnieni są pracownicy dziedzinowi w zakresie problematyki gromadzenia zbiorów, lecz nie ma takiego stanowiska w sensie formalno-prawnym wypełniającego *de facto* zadania bibliotekarza⁸.

Obecnie dominuje chęć usprawniania pracy w kontekście celowego dostępu do profesjonalnych źródeł informacji, ale z położeniem nacisku na zaspokojenie potrzeb informacyjnych środowiska akademickiego. Dzieje się tak w myśl zasady, że to ich wymagania powinny być brane pod uwagę w procesie tworzenia księgozbioru i organizacji usług biblioteki.

W poniższym artykule kompetencje przedmiotowe omawiane są w kontekście trzech zakresów problemowych:

- zarządzania zbiorami,
- wiedzy o użytkowniku,
- komunikacji z użytkownikami.

ZARZĄDZANIE ZBIORAMI

Dla uzyskania pełnego obrazu rozważanego problemu konieczne jest odniesienie się do wspomnianej wcześniej kwestii udziału bibliotekarzy dziedzinowych w doborze, selekcji i lokalizacji zbiorów. Specjalista posiadający wiedzę z danego zakresu i na bieżąco tę wiedzę uzupełniający, staje

się kluczowym ogniwem w podejmowaniu decyzji dotyczących dostępu do źródeł wiedzy, nabywania i organizacji materiałów w bibliotece. Jego praca jest ściśle związana z całością procesu gromadzenia i uzupełniania zbiorów i powinna być jednym z elementów gwarantujących jego skuteczny przebieg. W celu prawidłowego ukształtowania profilu zbiorów, to znaczy obiektywnego z naukowego punktu widzenia i zgodnego z potrzebami naukowymi odbiorców, konieczne jest włączenie zespołu specjalistów dziedzinowych w pięciostopniowy proces zarządzania zbiorami.

1. *Wzmacnianie zbiorów przez nabywanie lub zapewnianie dostępu do właściwych źródeł informacji (ponownie należy podkreślić: źródeł profilowo zgodnych z rozwojem naukowym uczelni i prezentujących wysoką jakość merytoryczną).*

2. *Przesuwanie tytułów w obrębie poszczególnych kolekcji (podejmowanie decyzji o dostępie do tytułów na miejscu, w czytelniach lub wypożyczeniu na zewnątrz, okresie udostępniania danej jednostki itd.).*

3. *Rozważanie alternatywnych formatów (to znaczy rezygnacja z wersji drukowanych na rzecz elektronicznych, zaprzestanie lub wznowienie np. prenumeraty czasopism).*

4. *Restauracja wartościowych, lecz „zaczynanych” woluminów.*

5. *Zastępowanie lub selekcja tytułów, które straciły swoją wartość z historycznego, aktualnego i przyszłościowego punktu widzenia, oceny i naukowych trendów⁹.*

Zaangażowanie w powyższy proces pozwala na całościowy ogląd stanu literatury z danej dziedziny, czyli:

- dostrzeganie mocnych i słabych stron danej kolekcji (np. jej wykorzystanie),
- wskazywanie braków w kolekcji i sposobów ich uzupełnienia,

- ocenę dostępu do źródeł – jaką informację zwrotną należy przekazać bibliotekarzom pracującym w Oddziale Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów, w kontekście ich współpracy z użytkownikami.

Zaangażowanie bibliotekarzy dziedzinowych w proces gromadzenia opiera się na wypełnianiu ról:

- *agregacyjnych,*
- *selekcyjnych,*
- *weryfikacyjnych¹⁰.*

Podsumowując, oznacza to łączenie informacji o źródłach wiedzy w całość, przy jednoczesnej eliminacji materiałów nieodpowiednich treściowo i jakościowo, czyli weryfikację. Pozwala ono na merytoryczny nadzór nad daną kolekcją, a więc również regularny ogląd księgozbioru z punktu widzenia jego mocnych stron i braków.

WIEDZA WOBEC KOMPETENCJI PRZEDMIOTOWYCH

W doskonaleniu kompetencji przedmiotowych niezbędna jest wiedza o nowo wydawanej literaturze oraz o pożądaných przez użytkowników źródłach i rodzajach informacji. Informacje o potrzebach naukowych użytkowników są przez bibliotekarzy analizowane, powinny prowadzić do wniosków na temat doboru tradycyjnych i elektronicznych tytułów w przyszłości. Bibliotekarze dziedzinowi wykorzystują nabytą wiedzę do podniesienia jakości usług, innymi słowy zarządzają wiedzą. *Podkreślić należy przy tym, iż zarządzanie wiedzą jest umiejętnością wykorzystywania danych i informacji w działaniu praktycznym*¹¹.

*Zarządzanie wiedzą to systematyczny, skoordynowany proces gromadzenia, weryfikacji, przetwarzania, przechowywania i udostępniania wiedzy oraz kierowania procesami z nią związanymi, w celu podnoszenia skuteczności realizacji celów biblioteki*¹².

W odniesieniu do informacji na temat literatury naukowej pomocne okazują się jej recenzje, strony internetowe wydawnictw, katalogi, media. Powinny one być powiązane z oczekiwaniami użytkowników bibliotek, co pozwoliłoby nie tylko odpowiedzieć na ich potrzeby naukowe, ale także zwiększyć celowość gromadzenia zbiorów, a tym samym efektywność zarządzania nimi. Pytanie brzmi: jak zdobyć wiadomości dotyczące użytkownika.

Wśród narzędzi obecnie wykorzystywanych do tego celu w bibliotekach jest serwis [Zaproponuj Kupno Książki](#), który dostarcza informacji o rodzaju poszukiwanej literatury, ale także o przyczynach poszukiwań (np. potrzeba wykorzystania do indywidualnych poszukiwań badawczych). W Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu obsługa serwisu oparta jest na współpracy bibliotekarzy dziedzinowych z pracownikami Oddziału Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów. Ci drudzy monitorują potrzeby użytkowników zgłaszane w serwisie [Zaproponuj Kupno Książki](#), następnie konsultują nabycie literatury ze specjalistami dziedzinowymi pod kątem profilu naukowego biblioteki oraz jakości źródeł informacji. Na podstawie zdobytych od użytkownika informacji bibliotekarze dokonują transferu wiedzy, w wyniku którego zapada decyzja o pozyskaniu wskazanych materiałów.

Inną formą orientacji w potrzebach użytkowników są dyżury w ramach serwisu [Zapytaj Bibliotekarza](#), gdzie na podstawie pytań o dostęp do konkretnych tytułów czy baz danych, można uzyskać informacje na temat aktualnych poszuki-

wań czytelniczych. Ponadto serwis ten odpowiada nie tylko na pytanie czego szukają nasi użytkownicy, ale także jaka forma udostępnienia materiałów byłaby dla nich najkorzystniejsza. Wydaje się, że pomocna w kwestii nabywania literatury może być również analiza wykorzystania księgozbioru jako całości (książki drukowane, elektroniczne, bazy danych), z zastrzeżeniem, że statystyki wypożyczeń powinny trafiać do bibliotekarzy dziedzinowych i innych bibliotekarzy na co dzieiń gromadzących literaturę. Dzięki temu ci mogliby analizować rynek wydawniczy pod kątem nie tylko popularnych, ale i wartościowych tytułów. Nie wypada pominąć także badań ankietowych, których interpretacja pomogłaby dookreślić lub uelastyczyć profil gromadzenia biblioteki.

W rozważaniach dotyczących wzajemnej zależności pomiędzy wiedzą o użytkownikach a kompetencjami przedmiotowymi, należy wspomnieć również o możliwości prezentowania przez bibliotekę nabytych tytułów szerokiemu gronu odbiorców. Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu, na przykład, prezentuje nową literaturę na profilu [Nowości w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu](#) na Facebooku. Informuje on, ale także daje możliwość ustosunkowania się do nabytych tytułów.

Przedstawione narzędzia pozwalają na wzmocnienie kompetencji przedmiotowych biblioteki przez zdobycie wiedzy na temat potrzebnej literatury, w trzech obszarach:

- realizacji zamówień ([Zaproponuj Kupno Książki](#)),
- konsultacji ([Zapytaj Bibliotekarza](#)),
- prezentacji ([Nowości w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu](#)).

KOMUNIKACJA

Praktyka pokazuje, że rzeczą oczywistą jest komunikacja i współpraca wśród bibliotekarzy w odniesieniu do większości decyzji podejmowanych w bibliotece, lecz bywa nie wystarczająca. Przyszłość bibliotekarstwa to nieustanne doskonalenie procesów komunikacyjnych także poza biblioteką. Michael Gorman podkreśla zasadę, która jest niezbędna do budowania prawidłowych relacji. *Personel biblioteki nie może rozumieć i stosować źle sformułowanych zasad, a użytkownicy nie mogą próbować zrozumieć i korzystać z usług, których funkcjonowanie jest opisane w języku dla nich niezrozumiałym. Mowa o jasnym, bogatym znaczeniowo porozumiewaniu się, służącym wymianie informacji, przede wszystkim o charakterze naukowym*¹³.

Jak w wielu aspektach pracy bibliotecznej, tak i w kształtowaniu kompetencji przedmiotowych bibliotekarzy, rola poprawnej i skutecznej komunikacji nie ogranicza się do formułowania zasad. Jacek Wojciechowski uszczegóławia pojęcie podkreślając istotną rolę *procesów doradczych, instruktażowych i rekomendacyjnych*¹⁴. Dookreśla je termin mediacja. Wśród pożądanych cech bibliotekarza-mediatora powinny znaleźć się elementy gwarantujące wysoką jakość przekazywanych komunikatów:

- fachowość,
- otwartość,
- umiejętność spojrzenia na kolekcję jako całość.

Cechy te wyznaczają kierunek prac nad doskonaleniem bibliotekarstwa dziedzinowego i bibliotekarstwa w ogóle, w teraźniejszości i przeszłości. Bibliotekarz będący ekspertem w danej dziedzinie, to osoba nieustannie pogłębiająca swoją wiedzę i umiejętnie ją wykorzystująca, a zatem także budująca swoją reputację eksperta w otoczeniu. Praca nad kolekcją to także obiektywizm, otwartość i elastyczność wobec nowo pojawiających się trendów w nauce i umiejętne zapewnianie dostępu do materiałów zgromadzonych w przeszłości. Nie wszystko, co nowe, jest automatycznie lepsze bądź bardziej użyteczne. *Produktywna aktualizacja treści w mediacji polega na zestawianiu i łączeniu wartościowych treści nowych i dawnych. Wypełnienie powyższych zadań jest tym trudniejsze, ponieważ obudowane sensami, które nadaje obiegowi informacji użytkownik. Informacyjna sprawność biblioteki kojarzy się z koincydencji prędkości świadczenia oraz incydentalnej użyteczności informacji, warunkowanej przez okoliczności, akurat występujące*¹⁵.

Zadaniem bibliotekarza jest nieustanne upewnianie się co do faktycznych, a nie domniemyanych potrzeb użytkowników, czuwanie nad jakością informacji a nawet ich porównywanie. Zespolenie różnych punktów widzenia wydaje się ciągle aktualne i konieczne dla pogodzenia skuteczności i wiarygodności przekazywanych informacji.

PODSUMOWANIE

Blizsze przyjrzenie się kształtowaniu czy doskonaleniu kompetencji przedmiotowych w bibliotece naukowej pozwala sądzić, że jest to kwestia wielowątkowa i wymagająca rozpoznania na kilku płaszczyznach. Począwszy od indywidualnej pracy nad doskonaleniem wiedzy z danego przedmiotu a skończywszy na umiejętnym przekazywaniu informacji użytkownikowi. Temat skomplikowany,

ponieważ wskazujący na zastosowanie umiejętności interpersonalnych w bibliotece i poza nią. O ile źródłem kompetencji przedmiotowych bibliotekarza jest jego wiedza, doświadczenie i chęć doskonalenia się, to docelowo nie może on nie skorzystać z szeroko rozumianych konsultacji. Dlatego konieczne jest monitorowanie zmian, jakie zachodzą w otoczeniu naukowym, weryfikowanie dotychczasowych poglądów i uwzględnianie szeregu ograniczeń. Jakkolwiek nie ukształtowałyby się kwestia doskonalenia kompetencji przedmiotowych, zawsze będą one podlegały osądowi otoczenia. Praca nad nimi powinna więc uwzględniać takie czynniki jak:

- fachowość,
- konsultacje i komunikacja,
- skuteczność przekazywanej informacji.

Małgorzata Bródka
Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu

PRZYPISY

- 1 WOJCIECHOWSKI, J. Z problemów organizacji zasobów bibliotecznych. *Przegląd Biblioteczny* 1998, z. 1, s. 6.
- 2 Tamże, s. 12.
- 3 WOJCIECHOWSKI, J. *Biblioteki w nowym otoczeniu*, Warszawa: Wydaw. SBP, 2014, s. 93. ISBN 978-83-64203-27-5. W artykule używam pojęć: bibliotekarz dziedzinowy, kompetencje przedmiotowe na określenie konkretnych specjalizacji przedmiotowych.
- 4 BLUCK, R.. Rozwój kadr w odniesieniu do bibliotekarzy dziedzinowych. W: Kemp, I., Wildhardt, T. (red.). *Zarządzanie biblioteką: najnowsze kierunki w bibliotekarstwie Brytyjskim: wybór tekstów*. Warszawa: Wydaw. SBP, 1998, s. 146.
- 5 Por. *Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy EBIB* nr 10/2000 (18) [online], [dostęp: 21.09.2016]. Dostępny w WWW: <http://www.ebib.pl/biuletyn-ebib/18/>.
- 6 JAZDON, A. Unde venis? *Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy EBIB* nr 10/2000 (18) [online], [dostęp: 21.09.2016]. Dostępny w WWW: www.oss.wroc.pl/biuletyn/ebib18/.
- 7 BEDNAREK-MICHALSKA, B. Opis stanowiska pracy bibliotekarza dziedzinowego na przykładzie BG UMK. *Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy EBIB* nr 10/2000 (18) [online], [dostęp: 21.09.2016]. Dostępny w WWW: <http://www.oss.wroc.pl/biuletyn/ebib18/michalska.html>.
- 8 GANIŃSKA, H. Gromadzenie a bibliotekarz dziedzinowy w bibliotekach politechnik w Polsce. *Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy EBIB* nr 8/2000 (16) [online], [dostęp: 21.09.2016]. Dostępny w WWW: <http://www.oss.wroc.pl/biuletyn/ebib18/ganinska.html>.

- ⁹ AGEE, J. *Acquisitions Go Global: An Introduction to Library Collection Management in the 21st Century*. Oxford: Wydaw. Chandos Publishing, 2007, s. 18.
- ¹⁰ WOJCIECHOWSKI, J., dz. cyt., s. 88.
- ¹¹ WOJCIECHOWSKA, M. *Zarządzanie wiedzą i informacją w placówkach bibliotecznych i ośrodkach informacji* [online], [dostęp: 22.09.2016]. Dostępny w WWW: http://www.academia.edu/5139435/Zarz%C4%85dzanie_wiedz%C4%85_i_informacji
- ¹² Tamże.
- ¹³ GORMAN, M. *Our Own Selves: More Meditations for Librarians* [online], [dostęp: 21.09.2016]. Dostępny w WWW: https://books.google.pl/books?id=MT7gl38MYj0C&pg=PT100&hl=pl&source=gbs_toc_r&cad=3#v=onepage&q=The%20staff%20can%27t%20understand&f=false.
- ¹⁴ WOJCIECHOWSKI, J. *Biblioteka w komunikacji publicznej*. Warszawa: Wydaw. SBP, 2010, s. 72. ISBN: 978-83-61464-38-9.
- ¹⁵ WOJCIECHOWSKI, J. *Biblioteki w nowym otoczeniu*. Warszawa: Wydaw. SBP, 2014, s. 87. ISBN: 978-83-64203-27-5.

▶▶▶ W KILKU SŁOWACH

Kraszewski. Komputery dla bibliotek 2017

Instytut Książki ogłosił nabór wniosków w ramach programu dotacyjnego „Kraszewski. Komputery dla bibliotek 2017”. Termin naboru wniosków upływa 30 kwietnia.

Celem programu jest zapewnienie zrównoważonego dostępu do technologii teleinformatycznych i wyrównanie szans mieszkańców miejscowości w gminach o najniższych dochodach podatkowych na jednego mieszkańca poprzez wyposażenie bibliotek w tych gminach w nowoczesny sprzęt komputerowy. Program „Kraszewski. Komputery dla bibliotek 2017” jest piątą edycją programu, poprzednie zrealizowano w latach 2012, 2013, 2015 oraz 2016.

W ramach programu można ubiegać się o dofinansowanie zakupu komputerów, oprogramowania i komputerowych urządzeń peryferyjnych w jednostkowej cenie nabycia do 3500 zł.

Szczegółowe informacje oraz niezbędne pliki do pobrania dostępne na: www.institutksiazki.pl

(Źródło: www.institutksiazki.pl)

Dodatkowa dokumentacja przy umowie zlecenia

Od 1 stycznia 2017 r. zawarcie umowy zlecenia lub o świadczenie usług nie ogranicza się do podpisania

umowy i późniejszego wystawienia rachunku. Stronom umowy, a zwłaszcza zleceniobiorcy, przybyło obowiązków dokumentacyjnych. Od wskazanej daty liczba godzin pracy przy wykonywaniu wspomnianych umów musi być ewidencjonowana.

Z dniem 1 stycznia 2017 r. weszła w życie ustawa o zmianie ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r. poz. 1265). Zagwarantowała ona zleceniobiorcom lub świadczącym pracę na podstawie umowy o świadczenie usług (dalej zleceniobiorcom), minimalną stawkę wynagrodzenia za każdą godzinę pracy w ramach tych umów. W 2017 r. godzinowa stawka minimalna dla zleceniobiorcy wynosi 13 zł.

Z wymogiem zachowania stawki minimalnej dla zleceniobiorcy wiąże się obowiązek ustalenia w umowie zlecenia sposobu potwierdzania liczby godzin pracy w ramach tej umowy. Jest to konieczne dla sprawdzenia, czy w danym miesiącu zleceniobiorcy zostało zapewnione wynagrodzenie za godzinę pracy w wysokości co najmniej minimalnej. Do takiego ustalenia trzeba mieć wiedzę o liczbie godzin faktycznie przepracowanych przez zleceniobiorcę w danym miesiącu. W konsekwencji, w przypadku gdy przepisy dopuszczają zwolnienie z obowiązku zapewnienia stawki godzinowej ze zlecenia, nie ma też potrzeby ewidencjonowania liczby godzin pracy zleceniobiorcy.

(Źródło: bn.org.pl)

Edward Stettinger

pionier Biblioteki Politechniki Wrocławskiej

31 sierpnia 2017 r. minie rok od śmierci Edwarda Stettingera – jednego z pionierów Biblioteki Politechniki Wrocławskiej.

Edward Józef Stettinger – z wykształcenia anglista, z powołania bibliotekarz – w Bibliotece Politechniki Wrocławskiej przepracował 27 lat, a łącznie w bibliotekach naukowych Wrocławia 42 lata.

Urodził się 1 stycznia 1928 r. w Kamieniu, powiat Kołusz, województwo stanisławowskie, w rodzinie Edwarda i Olgi z domu Jacorzyńskiej. Ojciec był nauczycielem i kierownikiem szkoły. Matka zajmowała się rodziną. Edward miał dwie siostry Bogumiłę i Krystynę oraz dwóch braci Eugeniusza i Tadeusza.

DZIECIŃSTWO I MŁODOŚĆ

Edward uczęszczał do szkoły powszechnej w Hrusiatyczach (woj. lwowskie) i do wybuchu II wojny światowej ukończył cztery klasy. Po wkroczeniu Armii Czerwonej na tereny wschodnie, wówczas należące do Polski, cała rodzina przeniosła się do Chodorowa, gdzie przez pierwszy rok nie chodził do szkoły – pracował jako malarz-lakiernik na budowie. Polską publiczną szkołę powszechną ukończył w 1943 r. w Chodorowie. W maju 1944 r. ze względu na szerzące się napady ze strony band ukraińskich, rodzina Stettingerów wyjechała do Mielca (woj. rzeszowskie). Edward podjął tam naukę w czteroklasowym Państwowym Gimnazjum im. Stanisława Konarskiego, które ukończył w 1946 r.

W tym samym roku wyjechał do Wrocławia, gdzie zdał egzamin dojrzałości w Państwowym Koedukacyjnym Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym.

W 1948 r. uzyskał dyplom nauczyciela szkół powszechnych na Państwowych Kursach Nauczycielskich we Wrocławiu. W latach 1948-1952 studiował historię, a następnie filologię angielską na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego, gdzie uzyskał stopień magistra w zakresie filologii angielskiej. W 1955 r. został absolwentem Państwowej Szkoły Muzycznej we Wrocławiu, w klasie fortepianu, a w 1961 r. ukończył Podstawowy Kurs Języka Esperanto zorganizowany przez ZNP we Wrocławiu.

PRACA ZAWODOWA

W latach 1942-1951 pracował w: cukrowni w Chodorowie, sklepie spółdzielczym „Rolnik”, sklepie obuwniczym, a w czasie studiów w PKO i w Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu.

Od 1 marca 1951 r. zatrudnił się w działającej przy Politechnice Wrocławskiej bibliotece Komitetu Uczelnianego Zrzeszenia Studentów Polskich, gromadzącej w wielu egzemplarzach i udostępniającej studentom podręczniki akademickie. W 1953 r. Biblioteka Główna Politechniki przejęła ten księgozbiór w celu jego dalszego uzupełniania i udostępniania. E. Stettinger znalazł zatrudnienie w tej bibliotece, początkowo na stanowisku asystenta kontraktowego, a później w Dziale Opracowania Zbiorów. Następnie został kierownikiem samodzielnego referatu gromadzenia i zakupu zbiorów do Biblioteki. Referat ten zorganizował i prowadził na wysokim poziomie, co wyraźnie polepszyło politykę pozyskiwania nabytków w Bibliotece.

W tym też okresie, często poświęcając swój prywatny czas, uczestniczył z Józefem Caderem

w inwentaryzacji księgozbioru ponemieckiego i prac doktorskich, odziedziczonych po przedwojennej Królewskiej Wyższej Szkole Technicznej. W 1956 r. został awansowany na stanowisko bibliotekarza, a później na starszego bibliotekarza. W tym samym roku odbył międzybiblioteczną ministerialną praktykę I stopnia w Bibliotece AGH w Krakowie, zaś w 1957 r. II stopnia w Bibliotece Jagiellońskiej, obie zakończone egzaminem z wynikiem bardzo dobrym.

Od 1953 r. brał czynny udział w prowadzeniu centralnego katalogu wydawnictw importowanych. Od 1954 r. uczestniczył w pracach zleczanych przez Pracownię Fotomikrofilmową, wykonując fotokopie zasobów bibliotecznych dla pracowników naukowych Uczelni.

Od 1955 r. brał udział w różnego typu szkoleniach kadry bibliotekarskiej, a także prowadził praktyki w swoim Dziale dla pracowników zakładowych bibliotek Uczelni i innych bibliotek naukowych oraz praktyki dla studentów Uniwersytetu Wrocławskiego odbywających studia z zakresu bibliotekoznawstwa. Od 1960 r. prowadził wykłady i ćwiczenia z przysposobienia bibliotecznego dla studentów pierwszego roku Politechniki Wrocławskiej. W 1959 r. E. Stettinger został mianowany kustoszem.

W 1961 r. otrzymał etat bibliotekarza dyplomowanego. W latach 1961-1969 pracował na stanowisku adiunkta bibliotecznego, od 1965 r. został kierownikiem nowo utworzonego Oddziału Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów. Opracowywał „Wykaz nabytków wydawnictw zagranicznych”, który ukazywał się raz na kwartał. W 1968 r. nastąpiła reorganizacja Politechniki Wrocławskiej, która polegała głównie na wprowadzeniu instytucyjnej struktury, w miejsce katedr i zakładów. Wówczas powołano także nową sieć biblioteczną, przekształcając istniejące biblioteki katedr i zakładów w biblioteki instytucyjne. Bibliotece Głównej powierzono zadania centralnego gromadzenia i opracowania wszystkich zbiorów oraz sprawowania merytorycznego nadzoru nad nowymi bibliotekami. Znaczący wkład przy opracowaniu koncepcji centralnego gromadzenia zbiorów w nowej strukturze organizacyjnej miał kierownik Oddziału Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów E. Stettinger. W 1969 r. został mianowany kustoszem dyplomowanym.

W trakcie swej pracy na Politechnice Wrocławskiej uhonorowany został nagrodami Rektora, Złotą Odznaką Politechniki Wrocławskiej (1971) oraz Złotym Krzyżem Zasługi (1973) na-

danym przez Radę Państwa. 1 stycznia 1977 r. przyznano mu najwyższy stopień zawodowy – starszego kustosa dyplomowanego. Uczestniczył w zbieraniu i opracowywaniu materiałów do *Księgi XXV-lecia Politechniki Wrocławskiej 1945-1970. Cz. 2. Bibliografia publikacji pracowników Politechniki Wrocławskiej za lata 1945-1968*, Wrocław 1970. W latach 1972-1976 brał aktywny udział, wygłaszając referaty, w corocznych konferencjach szkoleniowych nt. kierunków działalności sieci biblioteczno-informacyjnej w Politechnice Wrocławskiej organizowanych przez dyrekcję Biblioteki Głównej i OINT Politechniki Wrocławskiej m.in. w 1972 r. – „Zasady gromadzenia zbiorów”; 1975 r. – „Gromadzenie dokumentów (kierunki rozwoju w latach 1976-1990 i zadania na lata 1976-1978)” – wspólnie z Alicją Grossman i Bożeną Łopuch; 1976 r. – „Polityka gromadzenia zbiorów w sieci biblioteczno-informacyjnej” – wspólnie z Alicją Grossman.

W 1978 r. E. Stettinger odszedł z Politechniki Wrocławskiej i podjął pracę w Bibliotece Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, gdzie pracował na stanowisku starszego kustosa dyplomowanego, pełniąc funkcję kierownika Sekcji Wydawnictw Zagranicznych w Oddziale Gromadzenia Zbiorów. W październiku 1973 r. został także powołany w skład Rektorskiej Komisji Bibliotecznej. Od marca 1979 r. kontynuował zatrudnienie w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu na stanowisku kierownika Sekcji Wydawnictw Krajowych w Oddziale Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów, a następnie przeszedł do Oddziału Informacji o Pracach Badawczych Uczelni.

W 1985 r. powierzono mu zorganizowanie i uruchomienie w ramach Biblioteki Uniwersyteckiej czytelnicy literatury angielskiej, będącej filią biblioteki British Council w Warszawie, która przyjęła zadanie bieżącego zaopatrywania czytelnicy w wybrane czasopisma i książki angielskie. W 1992 r. czytelnicy przeniesiono do budynku Instytutu Filologii Angielskiej przy ul. Kuźnicznej 22 i przekształcono w Bibliotekę British Council, poszerzając zakres świadczonych usług o wypożyczanie i o informację o zasobach wszystkich bibliotek British Council w Polsce. Do czasu przejścia na emeryturę 30 września 1993 r. E. Stettinger pełnił funkcję kierownika Biblioteki British Council.

W czasie swej długoletniej pracy był członkiem organizacji zawodowych: Związku Pracowników Finansowych (1949), Związku Zawodowym Pracowników Państwowych i Spo-

łecznych (1950), Związku Studentów Polskich (1951-1953) oraz Związku Nauczycielstwa Polskiego (1953-1981). Od marca 1954 r. do marca 1955 r. pełnił funkcję męża zaufania ZNP w Bibliotece Głównej Politechniki Wrocławskiej. Był też wiceprezesem Rady Oddziałowej ZNP w Bibliotece Politechniki Wrocławskiej.

DYDAKTYKA

Edward Stettinger, poza pracą zawodową w bibliotekach, zajmował się również dydaktyką. Był nauczycielem języka angielskiego w Szkole Podstawowej nr 71 we Wrocławiu, następnie był zatrudniony jako lektor języka angielskiego w Studium Języków Obcych Akademii Rolniczej, był także egzaminatorem z języka angielskiego dla kandydatów na I rok studiów dziennych.

W opinii przełożonych był pracownikiem obojętnym i skrupulatnym, o dużej inwencji

i zmyśle organizacyjnym, bogatej wiedzy fachowej oraz szerokich zainteresowaniach, w czym dużą rolę odgrywała znajomość języków obcych (zwłaszcza angielskiego). Posiadał szeroką znajomość literatury technicznej, dzięki czemu księgozbiór Biblioteki zaopatrywany był w wartościowe tytuły, odpowiadające dyscyplinom reprezentowanym na Uczelni. W zakresie gromadzenia zbiorów, do których prowadził wzorową dokumentację, wykazywał dużo samodzielności, zaangażowania i inicjatywy.

Za swoją pracę organizacyjną i naukowo-dydaktyczną był kilkanaście razy uhonorowany nagrodami Rektora Politechniki Wrocławskiej i Uniwersytetu Wrocławskiego.

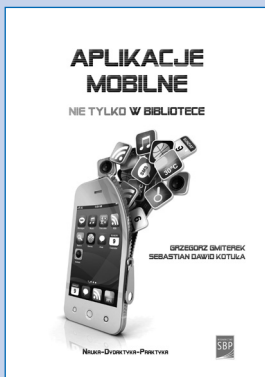
Zmarł 31 sierpnia 2016 r. we Wrocławiu, został pochowany 5 września 2016 r. na cmentarzu św. Wawrzyńca przy ul. Bujwida we Wrocławiu.

MAREK DUBIŃSKI, STANISŁAW PIETRASZKO

Już w sprzedaży nowa publikacja
z serii „Nauka – Dydaktyka – Praktyka”

**Grzegorz Gmiterek,
Sebastian Dawid Kotuła**

Aplikacje mobilne nie tylko w bibliotece

Stron: 292, cena 55,00 zł

Książkę tworzą trzy merytorycznie wyróżniające się części: prezentacja unikalnej metodologii oceny aplikacji, w tym czytelnie ukazane uwarunkowania stanu i rozwoju aplikacji mobilnych; katalog wybranych (w metodologicznie uzasadniony sposób) aplikacji bibliotecznych oraz tabelaryczne zestawienie parametrów ocenionych aplikacji. Każda z tych części dowodzi profesjonalizmu Autorów, a dla czytelnika stanowi zwarty wykład o przedmiocie książki. Na uwagę zasługuje duży i owocny wysiłek Autorów w opracowaniu wspomnianego katalogu, którego uwieńczeniem jest tabela ocen aplikacji. Zawiera ona merytorycznie wybrane, wyważone kategorie ocen, które mogą być w przyszłości stosowane jako specyficzny wzorzec certyfikacji programów stosowanych w urządzeniach mobilnych. Wartościowym rozwiązaniem konstrukcyjnym treści książki jest powiązanie wspomnianej tabeli z katalogiem ocenionych aplikacji.

Zamówienia: Wydawnictwo SBP (<http://www.sbp.pl/sklep; sprzedaz@sbp.pl>)

W bibliotece tętni życie

Biblioteka już dawno przestała kojarzyć się tylko z książką, choć to ona nadal zajmuje w niej najważniejsze miejsce. Nie ma bowiem biblioteki bez regałów, obok których można stanąć, aby... poszukać „czegoś dla siebie”. Przejrzeć, dotknąć, poczuć w ręce, a potem zatopić się na długie godziny w lekturze i w wyobraźni, bo nic tak jej nie rozwija i nie wzbogaca, jak umiejętność przenoszenia się w świat bohaterów książkowych kartek. Nasze biblioteczne zbiory gwarantują takie emocje, a liczba czytelników i wypożyczonych woluminów potwierdzają ten wniosek. Z zasobów naszej placówki, Gminnej Biblioteki Publicznej w Raclawicach, w województwie małopolskim, korzystają dzieci, młodzież, ale przede wszystkim seniorzy, którzy czytelnictwo traktują, „na szczęście”, jako formę spędzania czasu wolnego. Oni też mają największy wpływ na biblioteczne zakupy. Rozmowy diagnozujące potrzeby czytelnicze i wsparcie ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach [Programu Wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa”](#) pozwoliły na doposażenie w ostatnim roku księgozbioru o kilkadziesiąt pozycji, przede wszystkim o rynkowe nowości.

A gdyby nasi czytelnicy zapragnęli wirtualnej rzeczywistości, która co prawda ogranicza wyobraźnię, ale jest świadectwem nowoczesności, mogą skorzystać z sali informatycznej, a w niej z 10 stanowisk komputerowych. Tu królują najmłodszy, ale i starsi próbują swych sił i przełamują bariery lęku przed monitorem, myszką i klawiaturą. Dobrą tradycją naszej biblioteki stały się spotkania pokoleń przy komputerze. W ramach działającego od lat Klubu Przyjaciół Biblioteki i we współpracy z [Klubem Pokoleń Ja i Ty](#) odbywa się międzypokoleniowa wymiana doświadczeń. Młodzi pomagają

w pokonywaniu tremy przed komputerem, przygotowują multimedialne prezentacje, swoją odwagą zachęcają do publicznych występów. Starsi przekazują bezcenną wiedzę o życiu, tradycji, zanikającej kulturze i... rękodzielnicze umiejętności. Ale to już inne zadanie naszej biblioteki. Szukanie pomysłów, przeglądanie czasopism, literatury źródłowej, stron internetowych, a potem wspólne warsztaty rękodzieła. To dzięki tym cotygodniowym, a czasem częstszym spotkaniom powstały piękne szydełkowe arcydzieła: małe i duże serwetki, koronkowe bombki, otoczki na szklanki, haftowane obrusiki, na szkle malowane okazjonalne naczynia czy „decoupage serca” oraz niepowtarzalne bombki choinkowe; te ozdabiane bibułowymi różami i te regionalne – krakowskie. Wszystkie corocznie zdobią wielkie choinki w parafialnym kościele i szkolne korytarze gimnazjum, bowiem Raclawicka Ziemia, w której oazą tradycji jest m.in. biblioteka, żyje tradycją, szeroko pojętą tradycją – chrześcijańską i kościuszkowską. W świat wędrują również ręcznie wykonane kartki świąteczne nio-

W Gminnej Bibliotece Publicznej w Raclawicach
Fot. Archiwum Biblioteki

W Gminnej Bibliotece Publicznej w Raclawicach
Fot. Archiwum Biblioteki

sące dobre życzenia i będące dowodem pamięci i przyjaźni. W okresie świąt, biblioteczną wystawę zdobiją także konkursowe: szopki, palmy, wieńce czy stroiki – w ten sposób staje się ona bliższa czytelnikowi i polskiej tradycji.

Biblioteka nie zapomina także o działaniach wynikających z zadań stawianych przed nią, jako biblioteką. W mijającym roku wzięła udział w akcji „Tydzień Bibliotek”, „Noc w bibliotece” czy „Tydzień z Internetem 2016”. Nie zapomniała także o Roku Sienkiewicza; cykl konkursów: plastycznych, wiedzy, czytelniczych, wspólne Narodowe Czytanie *Qvo vadis*, quiz sienkiewiczowski – to tylko niektóre z zadań podjętych w celu przybliżenia postaci naszego Noblisty, bo przecież „My wszyscy z Niego”. Tradycyjnie, nie zabrakło także cyklicznych działań związanych z upamiętnieniem osoby Jana Pawła II – to już wieloletnia, wiosenna tradycja skupiania naszej pracy wokół tego Wielkiego Autorytetu Polaków. Współpraca z ucznia-

mi Gimnazjum im. T. Kościuszki w Raclawicach owocuje przygotowaniem: konkursów dla różnych wiekowo uczestników, spotkań poetycko-recytatorskich, wieczornic wspomnieniowych i wystaw tematycznych. Cieszą się one dużym zainteresowaniem i około 60 osobową liczbą uczestników.

Wszystkim tym działaniom przyświeca cel zasadniczy – rozwój czytelnictwa. Bezpośrednio cel ten osiągnąć jest przez projekt „**Włącz czytanie na ...**”, którego współrealizatorem są uczniowie gimnazjum organizujący spotkania czytelnicze dla najmłodszych. Wspólnie opracowane scenariusze spotkań i ich wdrażanie do realizacji mają w niekonwencjonalny sposób zachęcić najmłodszych uczniów do czytania i słuchania. Tematem czytelniczego spotkania stały się m.in. odwiedziny Świętego Mikołaja. Gimnazjaliści spędzając czas u sześciolatków, czytają, recytują, wyklejają i uczą. Udział w akcji skierowanej do najmłodszych ma podwójne korzyści. Maluchom pokazuje drogi poznania fantastycznych opowieści, gimnazjalistom pozwala na rozwijanie różnych umiejętności, wśród których spotkanie z literaturą przybiera zupełnie inny wymiar. W czasie spotkania wykorzystane są utwory wierszowane, opowieści, przygotowane materiały plastyczne. Spotkania udowadniają jeszcze jedno – książka, ta tradycyjna, nie zestarzała się, potrzeba tylko chętnych do czytania i propagowania. Nasza biblioteka robi to z całą pewnością – propaguje czytelnictwo w każdy możliwy sposób, tworząc jednocześnie mały ośrodek kultury.

Zofia Baster
Gminna Biblioteka Publiczna w Raclawicach

▶▶ W KILKU SŁOWACH

Biblioteki w szkołach – informacja MEN

Ministerstwo Edukacji Narodowej informuje, że biblioteki szkolne są niezwykle istotnym elementem życia szkoły. Ich rola w promowaniu postaw czytelniczych wśród uczniów jest nieoceniona. Podkreślamy, że ministerstwo nie prowadzi żadnych prac dotyczących likwidacji bibliotek szkolnych. Informacje sugerujące takie działania są nieprawdziwe.

Jednocześnie wyjaśniamy, że w nowym prawie oświatowym wzmocniliśmy rolę i znaczenie biblioteki szkolnej. Określiliśmy zadania bibliotek szkolnych oraz ich charakter. W ustawie z 14 grudnia 2016 r. – Prawo

oświatowe (w szczególności art. 98, 103, 104) wskazaliśmy, że organizację biblioteki szkolnej oraz warunki i zakres współpracy biblioteki z uczniami, nauczycielami i rodzicami oraz innymi bibliotekami określi statut szkoły.

W ustawie Prawo oświatowe określiliśmy również sposoby organizacji biblioteki, która uwzględni w szczególności zadania m.in. w zakresie gromadzenia i udostępniania podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych oraz innych materiałów bibliotecznych.

(Źródło: <https://men.gov.pl>)

KAROLINA DOLIBA

Odczytywali Paruszowiec i przypominali historię dzielnicy

Od maja do grudnia 2016 r. w Filii nr 4 Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Rybniku realizowano projekt zatytułowany „Odczytajmy Paruszowiec”.

Ideą przewodnią projektu było przypomnienie historii dzielnicy, jej znaczenia dla miasta Rybnika i wkładu w ogólnopolski rozwój, a przede wszystkim wzbudzenie dumy ze swojej „małej ojczyzny” i zaangażowanie mieszkańców w aktywne działania na rzecz dzielnicy. Projekt był realizowany poprzez cykl międzypokoleniowych warsztatów artystycznych, fotograficznych, spotkań autorskich, wykładów historycznych, grę miejską, a przede wszystkim spotkania z mieszkańcami. Zebrane wspomnienia, anegdoty, zdjęcia dzielnicy zamieszczone zostały w utworzonym tzw. Archiwum społecznym – Blogu o Dzielnicy Paruszowiec-Piaski (<http://odczytajmy-paruszowiec.blogspot.com/>).

Wykład inauguracyjny odbył się w maju, następnie prelekcje kontynuowano pod hasłem „Silesia Huta Design”. Tworzono także lampiony z gliny inspirowane architekturą Paruszowca – zajęcia miały charakter międzypokoleniowy:

W Filii nr 4 PiMBP w Rybniku
Fot. Archiwum Biblioteki

dzięki współpracy seniorów z dziećmi powstały niecodzienne lampiony. Frekwencja mile zaskoczyła organizatorów, na zajęcia zjawili się ponad 50 osób. W ramach projektu zorganizowano także warsztaty artystyczne oraz warsztaty fotograficzne dla dzieci. Mieszkańcy dzielnicy wzięli również udział w grze miejskiej „Wyprawa śladami dawnej fotografii”. Gra w poszukiwaniu „dawnego Paruszowca” polegała na zbieraniu punktów w terenie, które można było zamienić na nagrody.

Poznawano historię dzielnicy i miasta dzięki takim spotkaniom, jak zorganizowane w Szkole Podstawowej nr 3. Wówczas z mieszkańcami spotkała się dr Elżbieta Bimler-Mackiewicz, autorka m.in. takich publikacji jak: *Rybnik. Znaki samorządowych wspólnot*, *Ikonoografia miasta jako źródło poznania jego przeszłości – na przykładzie Rybnika*, *Rzemiosło na Górnym Śląsku do 1945 roku* i wielu innych. Nie zabrakło tzw. spotkań przy kawie i śląskim kołaczku, podczas których blisko sto osób wspominało dawne czasy, oglądając stare zdjęcia prezentowane na stronie internetowej Archiwum społecznego. Spotkanie zachęciło wszystkich do przeszukania swoich archiwów domowych i udostępnienia dalszych niesamowitych fotografii na łamach bloga.

Zakończenie projektu nastąpiło w grudniu 2016 r. W paruszowieckiej bibliotece z mieszkańcami dzielnicy spotkali się Jerzy Natkaniec i Franciszek Sycha, autorzy książek: *Moja Huta Silesia* i *Nie pozwólmy zapomnieć o Hucie Silesia*. Spotkanie było połączone z wystawą starych fotografii Paruszowca i prac powstałych na warsztatach.

Bez naszych mieszkańców projekt by nie powstał. Kolejny raz okazało się, że sercem dzielnicy są ludzie – podsumowuje autorka i koordynatorka projektu, Bogumiła Ziółko-Napieralska.

Karolina Doliba
Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Rybniku

Małopolskie Forum Bibliotek – wspólnie znaczy lepiej

Kraków – stolica Małopolski, w październiku 2016 r. stał się miejscem spotkania bibliotekarzy zainteresowanych integracją środowiska i nowymi trendami w bibliotekarstwie, naukowców związanych z bibliotekami oraz przedstawicieli firm oferujących usługi dla bibliotek. Zainicjowane zostało nowe wydarzenie, które z pewnością, na trwałe wpisze się w kalendarz ważnych wydarzeń związanych z nowoczesnym bibliotekarstwem organizowanych w Polsce.

W dniach 26-27 października odbyło się pierwsze Małopolskie Forum Bibliotek pod hasłem „**Kierunek: integracja**”. Konferencja odbyła się z inicjatywy Biblioteki Jagiellońskiej najstarszej polskiej ksiąźnicy akademickiej, stanowiącej centrum bibliotekarskiego świata Małopolski. Współorganizatorem była również wiodąca wśród bibliotek publicznych regionu, Wojewódzka Biblioteka Publiczna. W gronie organizatorów znaleźli się także przedstawiciele środowiska naukowego związanego z bibliotekami: Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego, Instytut Nauk o Informacji Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie oraz Zarząd Okręgu Małopolskiego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Do komitetu naukowego Małopolskiego Forum Bibliotek zaproszeni zostali: prof. dr hab. Zdzisław Pietrzyk, dr hab. Władysław Marek Kolasa, dr hab. Marek Nahotko, dr hab. Remigiusz Sapa oraz dr hab. Michał Rogoż. Honorowy patronat nad Forum sprawowali: Marszałek Województwa Małopolskiego, Prezydent Miasta Krakowa, Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, Rektor Uniwersytetu Pedagogicznego i Zarząd Główny Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Konferencja objęła dwa nurty tematyczne: standaryzację działań bibliotek jako dostawców

wysokiej jakości danych bibliograficznych oraz integrację środowiska bibliotekarskiego w sensie organizacyjnym. Pierwszego dnia obrady miały miejsce w Bibliotece Jagiellońskiej, a następnego dnia odbyło się seminarium „Sieciowanie w bibliotece. Kierunek Labib”, które zorganizowano w ramach Międzynarodowych Targów Książki w Krakowie. Małopolskie Forum Bibliotek 2016 zarejestrowano cyfrowo w ramach projektu „Internetowe Centrum Kultury” współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i odtworzono publicznie 27 października w Miejskim Centrum Kultury w Skarżysku-Kamiennej.

Gości zgromadzonych w sali konferencyjnej Biblioteki Jagiellońskiej powitał dyrektor Biblioteki Jagiellońskiej, prof. Zdzisław Pietrzyk. Szczególne słowa powitania skierował do współorganizatorów forum: dra hab. Michała Rogoża z Instytutu Nauk o Informacji Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, dra hab. Remigiusza Sapy, dyrektora Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego, Jerzego Woźniakiewicza, dyrektora Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Krakowie, Doroty Rzepki, Przewodniczącej Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich Okręgu Małopolskiego, dra Stanisława Dziedzica, Pełnomocnika Prezydenta Miasta Krakowa ds. tworzenia *Biblioteki Kraków*, Romana Tabisza, wicedyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie oraz dra Jerzego Krawczyka, wicedyrektora Biblioteki Głównej Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie.

Odczytał również list Marszałka Województwa Małopolskiego adresowany do uczestników konferencji. Dyrektor Zdzisław Pietrzyk w trakcie swojego wystąpienia zwrócił szczególną uwagę na rolę bibliotek narodowych jako liderów krajowych

Uczestnicy Forum
Fot. Szymon Kotarski

rozwiązań m.in. w dziedzinie ujednoczenia zasad katalogowania i integracji systemów bibliotecznych oraz podkreślił rolę Biblioteki Narodowej w Polsce jako najważniejszego punktu na mapie polskiego bibliotekarstwa. Następnie dr hab. Michał Rogoż odczytał uroczysty list Przewodniczącej Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich Elżbiety Stefańczyk.

Pierwsza sesja prowadzona przez dra hab. Remigiusza Sapę, obejmowała 4 referaty oraz 2 prezentacje sponsorów.

Dr Stanisław Dziedzic, Pełnomocnik Prezydenta Miasta Krakowa ds. tworzenia Biblioteki Kraków w swoim wystąpieniu *Biblioteka Kraków. Wyzwania i bariery* zaprezentował nowy projekt na mapie Krakowa i Małopolski. Biblioteka Kraków rozpocznie oficjalnie działalność 1 stycznia 2017 r. z połączenia czterech dotąd samodzielnych dzielnicowych sieci bibliotek: Krowoderskiej Biblioteki Publicznej w Krakowie, Nowohuckiej Biblioteki Publicznej w Krakowie, Podgórskiej Biblioteki Publicznej w Krakowie, Śródmiejskiej Biblioteki Publicznej w Krakowie. Zaprezentowana została historia tego projektu oraz kolejne etapy jego powstawania zarówno pod względem organizacyjnym, jak i merytorycznym. Szczególnie warte pokreślenia zostały aspekty związane z ujednoczonym standardem obsługi, dostępem do książek za pośrednictwem jednej karty czytelnika obowiązującej we wszystkich filiach, rezerwacjami i prolongatą zbiorów w całej sieci po jednorazowym zalogowaniu do systemu oraz w nieodległej przyszłości wspólnym katalogiem centralnym.

Niezwykle interesujące zagadnienia poruszył dr hab. Marek Nahotko (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego) w wykładzie *Współdziałanie metadanych dla integracji informacji na poziomie globalnym*. Przy-

bliżył nowe możliwości i potrzeby współdziałania metadanych, zwracając uwagę na wielowymiarowość tego zagadnienia i potrzebę uzgodnień semantyki, syntaktyki i pragmatyki metadanych na wielu poziomach, jednocześnie podkreślając, że 100% współdziałanie nie jest możliwe.

O zastosowaniu kartotek wzorcowych poza katalogami bibliotecznymi mówił dr Marcin Roszkowski (Katedra Informatologii Uniwersytetu Warszawskiego) w referacie *A Imię jego będzie czterdzieści i cztery – rola kartotek hasel wzorcowych w Sieci Semantycznej*. Przedstawione zostało, m.in. na przykładach z Wikipedii i Wikidanych, użycie w kontroli autorytatywnej kartotek wzorcowych. Zaprezentowany został również projekt VIAF (The Virtual International Authority File), będący wspólnym dziełem bibliotek narodowych wraz z wybranymi konsorcjami bibliotek regionalnych i ponadnarodowych. Jego celem jest obniżenie kosztów i zwiększenie wykorzystania kartotek wzorcowych poprzez ich powiązanie oraz udostępnienie w sieci.

Niebezpieczeństwa wynikające z łączenia danych oraz problemy z tym związane, przedstawił dr Krzysztof Tomanek (Instytut Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego) oraz o. Janusz Kaczmarek (Biblioteka Kolegium Filozoficzno-Teologicznego Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie) w wystąpieniu *Big Data i link analysis – pułapki w łączeniu danych oraz możliwości eksploracji i wizualizacji*. Szczególnie interesująca jego część dotyczyła narzędzi wykorzystywanych do prezentacji i wizualizacji zbieranych danych. Prelegenci zwrócili również uwagę na ważną kwestię, dotyczącą prezentowania danych w uniwersalnych formatach oraz ujednoczania przepisów w tym zakresie.

Druga sesja prowadzona przez dra hab. Michała Rogoża obejmowała 6 referatów.

Pierwszy referat zaprezentowany przez Leszka Śnieżko (Centrum NUKAT) *RDA a współpraca bibliotek w skali globalnej* omawiał genezę, rozwój oraz działania związane z wprowadzaniem nowych zasad katalogowania RDA (Resource Description and Access). Przedstawione zostało funkcjonowanie Europejskiej Grupy ds. RDA (EURIG) oraz sposób organizacji pracy nad wdrażaniem nowych zasad w Niemczech i we Francji. Na zakończenie pojawiła się propozycja utworzenia polskiej grupy ds. RDA, która mogłaby reprezentować stanowisko Polski na arenie międzynarodowej.

Marta Cichoń (Biblioteka Narodowa w Warszawie) w referacie *Zależności pomiędzy FRBR, RDA a zasadami katalogowania w kontekście integracji me-*

Dyrektor Biblioteki Jagiellońskiej prof. Zdzisław Pietrzyk wręcza pamiątkowy dyplom prof. Jackowi Wojciechowskiemu
 Fot. Ludwik Węgiel

tananych przedstawiła m.in. założenia budowy systemów bazodanowych. W dalszej części referatu była mowa m.in. o idei i zaletach wykorzystania standardu FRBR (Functional Requirements for Bibliographic Records) w katalogach bibliotecznych. Na koniec zostały przedstawione zmiany już wprowadzone w Bibliotece Narodowej oraz korzyści z nich wynikające.

Zagadnienia dotyczące e-booków przedstawił Wojciech Kowalewski (Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie / Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego) w prezentacji *E-booki w OPAC – czy integracja metadanych jest konieczna?* W oparciu o szczególne dane statystyczne, został zaprezentowany wzrost aktywności użytkowników subskrybowanego serwisu IBUK Libra po integracji informacji w katalogach o zasobach elektronicznych. Tym samym autor odpowiedział twierdząco na zadane w tytule pytanie.

O problemach związanych z wyszukiwaniem publikacji opracowanych według języków hasła przedmiotowych mówił Kacper Trzaska (Biblioteka Narodowa w Warszawie) w referacie *Deskryptory Biblioteki Narodowej, integracja potrzeb czytelników i bibliotekarzy*. Przedstawione zostały działania, które od kilku lat są podejmowane w Bibliotece Narodowej, mające na celu zmianę modelu opracowywania rzeczowego zbiorów. Szczególnie ważną kwestią jest dostosowanie obecnie istniejących zasad do zmian zachodzących wśród współczesnych użytkowników serwisów bibliotecznych.

Wypożyczania międzybiblioteczne w Polsce na tle innych krajów przedstawiła Marzena Błach (Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie). W referacie *Z problematyki wypożyczeń*

międzybibliotecznych: o potrzebie integracji zostały zaprezentowane również wyniki badania przeprowadzonego wśród 128 instytucji współpracujących w ostatnich dwóch latach z macierzystą biblioteką autorki. Narodowy Zautomatyzowany System Wypożyczeń Międzybibliotecznych dla Polski, którego koncepcja powstała kilka lat temu, nadal czeka na wprowadzenie i niezbędna jest integracja bibliotekarzy z całej Polski w tym zakresie.

Ostatni referat autorstwa Joanny Jutrzni i Wiolety Jakubas *Założenia projektu badawczego pt.: Opracowanie katalogów XIX-wiecznych druków wydanych na emigracji i ziemiach polskich ze zbiorów Biblioteki Polskiej w Paryżu i Towarzystwa Historyczno-Literackiego oraz związana z nim integracja środowiska bibliotekarskiego* zaprezentował współpracę bibliotekarzy z Biblioteki Naukowej Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk, Ossolineum i Biblioteki Jagiellońskiej w ramach pracy nad wspólnym projektem.

Wspaniałym podsumowaniem pierwszego dnia obrad był uroczysty wykład prof. Jacka Wojciechowskiego w przepięknych wnętrzach Czytelni Głównej Biblioteki Jagiellońskiej. Profesor Wojciechowski zwrócił uwagę na zmiany, jakie nastąpiły w bibliotekach poczynając od połowy lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku. Przedstawił obszary, w których współpraca między bibliotekami jest możliwa, wymieniając m.in.: gromadzenie, opracowywanie, usługi i porady fachowe, archiwizację, edytorstwo, informację ekspercką, edukację i naukę. W swoim wystąpieniu podkreślał wielokrotnie potrzebę działania a nie tylko pozostawiania w sferze życzeń i teoretycznych ustaleń.

Na zakończenie, w imieniu małopolskich bibliotekarzy, Dyrektor Biblioteki Jagiellońskiej podziękował prof. Jackowi Wojciechowskiemu za długoletnią działalność na rzecz bibliotek i bibliotekarstwa oraz wręczył pamiątkowy dyplom wykaligrafowany przez Bogdana Tarnowskiego, kustosa w Sekcji Starych Druków Oddziału Zbiorów Specjalnych Biblioteki Jagiellońskiej.

Małopolskie Forum Bibliotek pokazało, że jest potrzeba spotkań bibliotekarzy z różnych typów bibliotek z naukowcami zajmującymi się zagadnieniami bibliotecznymi. Kolejne Forum odbędzie się w stulecie Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Już teraz serdecznie zapraszamy do udziału, licząc na kolejne owocne spotkanie w gronie osób, którym leży na sercu los polskiego bibliotekarstwa.

ALEKSANDRA PROKOP-KACPRZAK
 Biblioteka Jagiellońska w Krakowie

Polubić czytanie

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Marii Grzegorzewskiej (PBW) w Zielonej Górze gościła nauczycieli bibliotekarzy szkół wszystkich szczebli na III Forum Bibliotek Szkolnych Województwa Lubuskiego pn. „**Polubić czytanie. Czytelnicтво dzieci i młodzieży**”. Forum stanowiło realizację jednego z kierunków polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2016/2017, jakim jest „upowszechnianie czytelnictwa, rozwijanie kompetencji czytelniczych wśród dzieci i młodzieży”. Swoją tematyką wpisało się również w liczne ogólnopolskie akcje promujące biblioteki i czytelnictwo. Było okazją do pogłębienia wiedzy na temat stanu czytelnictwa, aktualnych metod popularyzacji książki oraz prezentacji dobrych praktyk kształtujących kulturę czytelniczą i utrwalających nawyk czytania wśród uczniów.

Otwarcia Forum dokonała Marzena Szafińska-Chadała, dyrektor PBW w Zielonej Górze. Serdecznie powitała zebranych, podkreślając, że jest to już trzynaste z cyklu spotkań adresowanych do nauczycieli bibliotekarzy lubuskich szkół, a trzecie w nowej formule. Powołując się na badania o stanie czytelnictwa w Polsce, podkreśliła wagę wszelkich działań propagujących czytelnictwo. Poprosiła również o zabranie głosu jednego z gości, Krzysztofa Słapczyńskiego, który mówił o roli, jaką odegrały książki w jego życiu oraz tradycji czytania w rodzinie.

Jako pierwsza zabrała głos prof. Uniwersytetu Zielonogórskiego dr hab. Pola Kuleczka w wykładzie *Czytać każdy może*, w którym podkreśliła znaczenie książek w życiu dziecka. Czytanie uznała jako azyl dla psychiki oraz pole do rozwijania wyobraźni i wrażliwości młodego odbiorcy literatury.

Zaakcentowała wpajanie zamiłowania do czytania od najmłodszych lat, jako ważny element kształtowania osobowości dziecka oraz przyczynę do tego, by kontakt z książką stał się przyzwyczajeniem na całe życie, wprost nawykiem.

Następnie Anna Woźnicka, nauczyciel bibliotekarz PBW w Zielonej Górze, w prezentacji *Książki w życiu najmłodszych. Pozytywny wpływ czytania książek na rozwój dziecka*, wykazała w jak istotny sposób czytanie stymuluje wszechstronny rozwój dziecka i jaką rolę mają do spełnienia rodzice, by książka stała się trwałym, naturalnym elementem jego świata.

Lubuskie Centrum Bibliotek Szkolnych – projekt unijny w ramach działania 2.1 Rozwój społeczeństwa informacyjnego to temat wystąpienia Adama Jeske, który przybliżył słuchaczom podstawowe założenia przedsięwzięcia oraz jego znaczenie w dostępie do informacji o zasobach największych bibliotek w regionie m.in.: Biblioteki Uniwersytetu Zielonogórskiego, WiMBP w Zielonej Górze i PBW w Zielonej Górze. Udział w projekcie szkół średnich południowej części województwa lubuskiego to novum w skali kraju, które ma na celu upowszechnienie także ich księgozbiorów oraz ułatwienie uczniom dostępu do książki, a co za tym idzie podniesienie poziomu czytelnictwa wśród młodzieży. Korzystanie z multiopaca w ramach Lubuskiego Centrum Bibliotek Szkolnych będzie możliwe również za pośrednictwem aplikacji mobilnej.

By nie zniechęcić dzieci do czytania, ich kontakt z książką powinien kojarzyć się z przyjemnością, dawać radość. Taką właśnie ideę miał, skierowany do szkół, program *MEN Książki naszych*

Uczestnicy Forum
Fot. Archiwum Biblioteki

marzeń. O realizacji tego programu w Publicznej Szkole Podstawowej w Drzonkowie i jego wpływie na wzrost poziomu czytelnictwa uczniów, mówiła Lilla Wójkiewicz, nauczyciel bibliotekarz Zespołu Edukacyjnego nr 4 w Zielonej Górze. Uczestnicy Forum mieli okazję przyjrzeć się wszystkim działaniom towarzyszącym realizacji programu, począwszy od udziału szkoły w Ogólnopolskich Wyborach Książek, poprzez ich zakup i udostępnienie uczniom, aż po wykorzystanie pozyskanej literatury w różnych akcjach czytelnictwa przeprowadzonych w bibliotece szkolnej z udziałem dzieci.

Wspieranie bibliotek szkolnych w upowszechnianiu czytelnictwa oraz rozwijaniu kompetencji i zainteresowań czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży to jeden, z umocowanych prawnie, obszarów działania naszej placówki. W prezentacji, *Promocja czytelnictwa w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej im. Marii Grzegorzewskiej*, dyrektor PBW Marzena Szafińska-Chadała przedstawiła wyniki badań nad stanem czytelnictwa w Polsce w 2015 r., a także dokonała przeglądu najważniejszych krajowych programów promujących czytelnictwo. Przede wszystkim jednak skupiła się na licznych przykładach działań upowszechniających czytelnictwo, podejmowanych w PBW, dzieląc je na dwa rodzaje aktywności: bezpośrednią – skierowaną do czytelników, społeczności lokalnej, do dzieci i młodzieży oraz pośrednią – działania, których odbiorcami są nauczyciele, wychowawcy, dyrektorzy placówek oświatowych. W pierwszej kategorii znalazły się takie

przedsięwzięcia jak: spotkania literackie, poświęcone życiu i twórczości polskich pisarzy, spotkania autorskie, organizacja półfinału Ogólnopolskiego Konkursu „Wielka Liga Czytelników”, lekcje w przedszkolach i w bibliotece, Kącik Małego Czytelnika w Wypożyczalni Biblioteki, bookcrossing, wystawy i plansze tematyczne, udział w akcji „Cała Polska czyta dzieciom” oraz cała gama działań podejmowanych w ramach obchodów „Tygodnia Bibliotek w Polsce”, m.in.: inspirowane literaturą Bibliotekarskie Festiwale Kulinarne, czy spotkania z cyklu „Bibliotekarz w podróży”. W drugiej (pośredniej) kategorii aktywności znalazły się: cyklicznie odbywające się Forum Bibliotek

Szkolnych Województwa Lubuskiego, propagowanie czytelnictwa w ramach sieci współpracy i samokształcenia, konferencja „Nowoczesne technologie w edukacji” i inne.

Ostatnie wystąpienie poświęcone zostało *Nowym formom promocji biblioteki i czytelnictwa*. Anna Aleksandrowicz, nauczyciel bibliotekarz PBW w Zielonej Górze, zaprezentowała wybrane kreatywne pomysły, wykorzystujące internet i nowe technologie do tego typu działań, takie jak: sleeveface, wirtualna tablica, kody QR, Learning Apps, tworzenie elektronicznych książeczek, mem internetowy, Qmam – serwis do tworzenia e-gazetek, portal społecznościowy Pinterest, czy audacity i podcasting. Przedstawione narzędzia zachęcają do sięgania po książkę są aktualnie jedną z lepszych metod pozyskania młodego czytelnika, który wyrósł i swobodnie funkcjonuje w cyfrowym świecie.

III Forum zakończyła dyskusja i wymiana doświadczeń oraz zwiedzanie wystawy „Książki naszych dzieci”, towarzyszącej temu wydarzeniu.

Wysoka frekwencja uczestników na III Forum oraz pozytywny odbiór prezentowanych treści cieszy i utwierdza nas w przekonaniu o konieczności kontynuowania tej formy wspomagania bibliotek szkolnych w regionie, która służy nie tylko podnoszeniu kompetencji, ale też integracji środowiska nauczycieli bibliotekarzy.

JOLANTA WINNICKA
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka
im. Marii Grzegorzewskiej w Zielonej Górze

Niemieckie i angielskie biblioteczne ośrodki informacyjne

Unia Europejskich Federalistów (UEF) z Łodzi razem z Ośrodkiem Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów (OELiZK) z Warszawy co roku organizują szkolenia wyjazdowe dla pracowników bibliotek. W 2016 r. zaproponowano bibliotekarzom poznanie zasad pracy i organizacji księżnic w Wielkiej Brytanii. Podczas seminarium można było uzyskać informacje dotyczące nowoczesnych technologii wykorzystywanych w pracy wizytowanych bibliotek, zapoznać się z wyposażeniem i architekturą budynków bibliotecznych, wymienić doświadczenia w zakresie popularyzacji czytelnictwa.

Wyjazd trwał siedem dni, w tym były cztery dni szkolenia. W drodze do Anglii zatrzymaliśmy się w Niemczech, gdzie zapoznaliśmy się ze specyfiką pracy niemieckiej biblioteki – Universitäts – und Landesbibliothek Münster.

W Wielkiej Brytanii poznaliśmy organizację pięciu bibliotek: Wandsworth Town Library, Archives and Library of Canterbury Cathedral, Canterbury Library, British Library, Main Library University College London (w tym bibliotekę publiczną w Canterbury zwiedzaliśmy we własnym zakresie). Były to księżnice różnego typu (narodowa, naukowa, publiczna, fachowa).

W Londynie przy okazji zwiedzania bibliotek mogliśmy zobaczyć Buckingham Palace, przespacerowaliśmy się The Mall, Trafalgar Square, Whitehall i udaliśmy się w kierunku Westminster oraz Big Bena.

W dalszej części sprawozdania wizytowane biblioteki zostaną przywołane zgodnie z kolejnością zwiedzania.

UNIVERSITÄTS – UND LANDESBIBLIOTHEK (ULB) MÜNSTER

Münster jest położone w kraju związkowym Nadrenia Północna-Westfalia. Uniwersytet w Münster wywodzi się ze szkoły klasztornej zbudowanej w 1588 r., a ULB – to dawna Bibliotheca Paulina. W 1973 r. uczelnia i biblioteka zostały przeniesione do nowo wybudowanych budynków. Jednak szybko, już w czasie przeprowadzki, okazało się, że przeznaczono dla biblioteki za mało miejsca i w 2009 r. rozbudowano ją oraz unowocześniono wygląd poprzez zastosowanie szklanej fasady. W tym samym roku irański artysta Babak Saed zaprojektował napis Gehorche Keinem (tłumaczenie: nie wierz, nie ufaj nikomu, nie słuchaj nikogo), który zajmuje dwie ściany budynku. Hasło to budzi jednak kontrowersje i dobrze jest dodawać wyjaśnienie, żeby pomóc w zrozumieniu jego przesłania. Artysta zaleca tymi słowami studiowanie, badanie, zapoznawanie się z różnymi teoriami, odradza natomiast ślepe trzymanie się jednego twierdzenia.

ULB jest zarówno biblioteką uniwersytecką Westfalskiego Uniwersytetu Wilhelma (Westfälische Wilhelms-Universität), jak i wojewódzką. Całość składa się z biblioteki centralnej oraz stu bibliotek tzw. decentralnych zbierających fachową literaturę. W bibliotece centralnej jest zatrudnionych 130 osób, w decentralnych – 110. Co ciekawe, ULB Münster finansuje głównie kraj związkowy Nadrenia Północna-Westfalia. Biblioteka dostaje też środki z Fundacji Dziedzictwa oraz na badania literatury z dziedziny Niderlandów.

Od roku 1824, w którym w Niemczech wprowadzona została ustawa o egzemplarzu obowiązkowym, bibliotece centralnej także przysługuje ten przywilej z ograniczeniem do terenu Westfalii. Natomiast, razem z bibliotekami uniwersyteckimi w Bonn i Düsseldorfie, ULB Münster zbiera bibliografię regionalną kraju związkowego Nadrenia Północna-Westfalia.

Biblioteka centralna czynna jest od poniedziałku do piątku w godzinach od 8 do 22, w weekendy od 10 do 20 (w tym w niedziele). Ponieważ ULB jest jednocześnie biblioteką wojewódzką, zapisać się do niej może każda chętna osoba z miasta powyżej 16 roku życia, przy czym część księgozbioru jest zarezerwowana tylko dla studentów. Karta biblioteczna jest bezpłatna. Płaci się za wydanie nowej na miejsce zgubionej karty (10 euro, studenci – 15 euro). Okres wypożyczenia wynosi 4 tygodnie (20 dni roboczych). Kary za przetrzymanie to minimalnie 2 euro za książkę, jeśli zwłoka nie przekracza 10 dni kalendarzowych, 10 euro – do 30 dni, 20 euro – przy opóźnieniu ponad 30-dniowym.

Na uniwersytecie w Münster studiuje 43 tys. studentów. Biblioteka ma 1,5 mln użytkowników. Czasami odnotowywane jest nawet 5 tys. odwiedzin w ciągu dnia. W bibliotekach decentralnych ze zbiorów można korzystać tylko na miejscu. W ciągu roku biblioteka centralna wypożycza 1 mln 600 tys. egz., odnotowuje 1 mln 400 tys. wizyt. Ze względu na tak dużą liczbę odwiedzających wprowadzono zegary parkingowe o nazwie Krótka Przerwa (Kurze Pause) na oznaczenie miejsca przy stoliku w czytelnich. Na takim zegarze ustawia się czas, np. pół godziny. Jeśli zaznaczona godzina minie, kolejny czytelnik może zająć to miejsce. Do noszenia książek i materiałów piśmienniczych służą plastikowe koszyki.

W magazynach, które zajmują dwa piętra, jest wolny dostęp. Zbiory układane są zgodnie z numerus currens, czyli według numerów inwentarzowych z podziałem na formaty. Według pracowników tej biblioteki jest to sposób na zaoszczędzenie miejsca. Jedynie pozycje, z których często się korzysta, słowniki, encyklopedie ustawiane są według dziedzin. W bibliotece centralnej jest prawie 3 mln egz., w pozostałych stu decentralnych bibliotekach w Münster – drugie tyle. W sumie w ULB Münster jest ponad 6 mln egz. książek, rękopisów, map, mikrofilmów, a prenumerowane jest ponad 60 tys. czasopism, w tym ponad 57 tys. w wersji elektronicznej. Pracownicy ULB chętnie korzystają z tej formy, ze względu na oszczędność miejsca. Zresztą czytelnicy coraz rzadziej sięgają po drukowane źródła, czego przykładem mogą być tomy bibliografii stojące na półkach głównie w celu wyciszenia sali, w której się znajdują (regaly te nazywane

ULB Münster
Fot. ze zbiorów Autorki

są przez pracowników „tapetą”). Ok. 25% zbiorów nie jest dostępna, np. starodruki (egzemplarz obowiązkowy z dawnych wieków). Część z takich rarytasów przechowywana jest w specjalnych zamkniętych pomieszczeniach, część w klimatyzowanej sali, część w magazynie wewnętrznym.

Do katalogowania służy w tej bibliotece Aleph, do gromadzenia (zakup książek) i wypożyczenia – SISIS. Zbiornicze przeszukiwanie e-zasobów udostępnianych przez bibliotekę umożliwia multiwyszukiwarka firmy Ex Libris – Primo. Do skatalogowania w decentralnych bibliotekach zostało nie więcej niż 4% księgozbioru. W centralnej wszystko jest już skatalogowane, a katalogi kartkowe zostały znacznie uszczuplone. W katalogowaniu pomagają czasami studenci bibliotekoznawstwa.

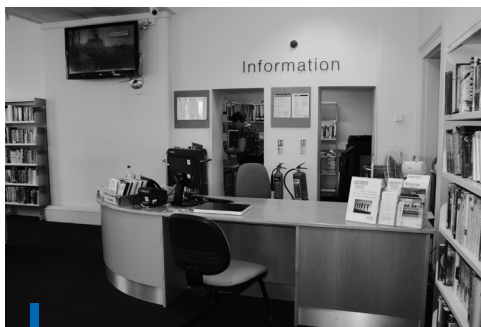
W budynku centralnej biblioteki znajduje się pokój rodziców i dziecka. W tym pomieszczeniu matka lub ojciec pracuje przy komputerze, a dziecko się bawi. To miejsce jest wyciszone, żeby dziecku nie przeszkadzał hałas.

W pomieszczeniu do skanowania udostępniane są czytniki mikrofilmów i mikrofilmów, programy do obróbki tekstu i obrazu, skanery A2, A3 i A4. W czytelni postawiony jest sprzęt dla niedowidzących.

Czytelnicy mogą odsłuchać nagrania z trasą wycieczki po bibliotece (audio tour) na specjalnych odtwarzaczach pozostawionych do ich użytku w foyer biblioteki. Przewodnik audio można też przenieść na własny smartfon lub odtwarzacz po uprzednim ściągnięciu plików z nagraniami z komputera, także poprzez kod QR.

WANDSWORTH TOWN LIBRARY

Wandsworth – to dzielnica usytuowana w południowo-zachodniej części Londynu. Budynek, w którym mieści się biblioteka jest zabytkowy, zbu-

Wandsworth Town Library
Fot. ze zbiorów Autorki

dowano go w 1860 r. jako gmach sądu. Z tych czasów pochodzi ława sędziowska, która stoi w części służącej za czytelnię. Biblioteka mieści się w tym budynku od 2009 r., jednak już za dwa lata planowana jest przeprowadzka do nowego miejsca.

Kierowniczką Wandsworth Town Library jest Polka. Placówka ta otwarta jest od wtorku do czwartku od 9 do 19, w piątki i soboty od 9 do 17. Zbiory biblioteki to 50 tys. egzemplarzy. Bibliotekarze organizują wiele imprez czytelniczych, m.in. przez całe wakacje przychodzą do nich dzieci na spotkania poświęcone książkom, natomiast w stałym tygodniowym programie są: Czas Wierszyków dla Dzieci (Baby Rhyme Time), Czas Opowieści (Story Time), Konwersacje w Języku Angielskim w Grupach (English Conversation Group). Wandsworth Town Library ma wspólny system ze wszystkimi bibliotekami w dzielnicy, dzięki czemu czytelnicy mogą zwracać książki w innej placówce niż ją pożyczyci. Czas wypożyczenia to głównie 3 tygodnie, jedynie płyty DVD udostępniane są tylko na tydzień. Termin zwrotu wypożyczonej pozycji, która nie została zamówiona przez inną osobę, można przedłużyć 25 razy. Kara za przetrzymanie wynosi 25 pensów dziennie. Czytelnicy mogą też samodzielnie pożyczać i zwracać książki za pomocą urządzenia self-check.

ARCHIVES AND LIBRARY OF CANTERBURY CATHEDRAL

Canterbury jest położone na południowym wschodzie Anglii. Historia katedry sięga 597 r., kiedy Augustyn, pierwszy arcybiskup Canterbury, przybył do Anglii z misją nawrócenia jej na chrześcijaństwo. Do czasów panowania Henryka VIII (1509-1547) była to katedra katolicka, po zerwaniu Anglii z Rzymem stała się częścią Kościoła Anglii.

Budynek, w którym mieści się archiwum i czytelnia został zbudowany w 1954 r. Zastąpił on wiktoriańską bibliotekę, która została zniszczona podczas bombardowania w 1942 r. Drugi dwudziestowieczny budynek został ukończony w 1966 r. Sąsiaduje on ze starą biblioteką (Howley-Harrison Library), która powstała na miejscu szpitala w 1665 r.

Kolekcja archiwum sięga IX w. i została uznana przez UNESCO jako jedno z najcenniejszych zbiorów monastycznych. W bibliotece natomiast jest bardzo niewiele książek średniowiecznych. Najwcześniejszy egzemplarz to książka drukowana w Rzymie z 1470 r. Za panowania Henryka VIII i czasu reformacji większość książek została stąd odesłana, bądź też zniszczona.

Biblioteka i archiwum są otwarte od wtorku do czwartku w godzinach od 9.15 do 16.45. Poniedziałki i piątki są dniami, kiedy oprowadza się grupy zwiedzających. W bibliotece i archiwum pracuje 7 osób, które mają pod swoją pieczę dwa kilometry archiwum i ok. 50 tys. książek i broszur. Dużą część zbiorów stanowią depozyty rodzinne z cennymi kolekcjami. Zbiory archiwum są chętnie wykorzystywane przez osoby zajmujące się tworzeniem drzew genealogicznych, ponieważ gromadzone są tu materiały dotyczące ślubów, chrzcin, pochówków. W ciągu roku bibliotekę i archiwum odwiedza ok. 3 tys. osób, a oprowadzanych jest ok. 150 grup. W czytelnicy jest ok. 16 miejsc, można tu skorzystać z komputerów z wi-fi oraz czytników do mikrofilmów i mikrofisz.

Bibliotekarze pracują w kooperacji z Uniwersytetem w Kent, a więc studenci i pracownicy tej uczelni mogą korzystać z biblioteki i archiwum, ale również oferowany jest im dostęp do książek na terenie uczelni. Biblioteka ma katalog online, który znajduje się na stronie Uniwersytetu w Kent (system biblioteczny Voyager, multiwyszukiwarka Primo). W bibliotece jest także katalog kartkowy, ale prawie nikt już nie chce z niego korzystać.

Podczas oprowadzania nie można było robić notatek długopisem, a jedynie ołówkiem. Możliwe, że było to podyktowane ochroną drogocennych zbiorów przed ewentualnym zabrudzeniem tuszem. W archiwum pokazano nam m.in. księgi pamiątkowe towarzyszące wizycie Jana Pawła II w 1982 r. Od czasów Henryka VIII była to pierwsza wizyta głowy Kościoła katolickiego. W gablotach w bibliotece wystawiono książki poświęcone upamiętnieniu 400. rocznicy śmierci Szekspira, np. drugie wydanie jego dzieł datowane na 1632 r.

W starej bibliotece (Howley-Harrison Library), do której nie wolno samodzielnie wchodzić czytelnikom, zbiory zabezpieczone są żyłką wędkarską,

The Canterbury Library
Fot. ze zbiorów Autorki

która otacza półki, a na regałach można przeczytać prośbę: *Jakkolwiek kuszące, proszę nie dotykać książek*. W pomieszczeniu tym jest specjalna aparatura do mierzenia temperatury i wilgotności. Drogą radiową rozsyłane są informacje do komputera, który steruje ogrzewaniem.

THE CANTERBURY LIBRARY

Po zwiedzeniu biblioteki i archiwum Katedry Canterbury mieliśmy czas wolny, podczas którego mogliśmy np. zapoznać się z kolekcją The Beane House of Art and Knowledge, czyli muzeum Canterbury, a także obejrzeć działającą przy tej placówce bibliotekę. The Canterbury Library była pierwszą biblioteką publiczną w Wielkiej Brytanii ufundowaną dzięki innowacyjnej interpretacji ustawy o muzeach z 1845 r. Teraz jest częścią dużej sieci bibliotek publicznych w hrabstwie Kent połączonych także wspólnym systemem bibliotecznym o nazwie Spydus.

The Canterbury Library jest czynna od poniedziałku do środy oraz w piątki od 9 do 18, w czwartki – do 20, a w soboty – do 17. Oferuje szeroki wybór materiałów – książek, w tym mówionych, płyt CD, DVD, źródeł elektronicznych. Oprócz pozycji o standardowej tematyce gromadzi materiały dotyczące lokalnej historii, specjalne kolekcje z zakresu medycyny. Ciekawostką jest prowadzenie przez tę oraz inne biblioteki publiczne w hrabstwie Kent rejestracji narodzin i śmierci. Po zarejestrowaniu noworodka rodzice otrzymują pakiet książeczek (bookstart pack) oraz certyfikat narodzin. The Canterbury Library organizuje różne imprezy czytelnicze, wśród których w stałym programie są: Czas Rozmów (Talk Time), Czas Wierszyków dla Dzieci (Baby Rhyme Time), Czas Sobotnich Opowieści (Saturday Story Time).

BRITISH LIBRARY

Biblioteka Brytyjska powstała w 1973 r. na mocy decyzji parlamentu z 1972 r. w wyniku połączenia Biblioteki Muzeum Brytyjskiego oraz kilku innych księgozbiorów. W 1998 r. nowy budynek został oficjalnie otworzony przez królową Elżbietę II.

Na terenie Brytyjskiej Biblioteki znajduje się wiele interesujących dzieł sztuki. Po przekroczeniu bramy zaprojektowanej przez Davida Kindersleya, brytyjskiego projektanta kroju czcionek, odwiedzający staje na ogromnym patio. Tutaj uwagę przyciąga olbrzymia rzeźba przedstawiająca Izaaka Newtona: *Newton, after William Blake* (1995), autorstwa Eduarda Paolozziego, szkockiego rzeźbiarza – nawiązanie do obrazu Williama Blake'a z 1795 r. Natomiast już w holu Biblioteki znajduje się ławka w kształcie otwartej książki przymocowanej łańcuchem do kuli *Sitting on History* (2003) autorstwa Billa Woodrowa, brytyjskiego rzeźbiarza. Także w holu powieszony jest gobelin inspirowany obrazem *If not, not*, którego autorem jest R.B. Kitaj (Ronald Brooks Kitaj), amerykański artysta pochodzenia żydowskiego – jest to nawiązanie do wojny i Holocaustu.

Wraz z wejściem na teren budynku trzeba liczyć się z kontrolą torebek i plecaków. Rewizji nie są poddawane grupy umówione na zwiedzanie.

Rejestracja dla czytelników czynna jest od 9.30 do 18 przez cztery dni w tygodniu, w poniedziałki, środy, czwartki i piątki, do 20 we wtorki, do 17 w soboty, a w niedziele od 11 do 17. Większość czytelni otwarta jest od 10 do 20 w poniedziałki, od 9.30 do 20 od wtorku do czwartku, od 9.30 do 17 od piątku do soboty. Czytelnie Badania Azji i Afryki oraz Mapy i rękopisy czynne są codziennie do 17.

Najcenniejsze zbiory Biblioteki Brytyjskiej przechowywane są w specjalnej sali wystawowej. Wśród skarbów znajdują się m.in. Biblia Gutenberga (1455), Magna Carta, notatnik Leonarda da Vinci, rękopisy The Beatles (m.in. Yesterday), rękopis Beowulfa, pierwsze wydanie dzieł Szekspira.

Sir Colin John Wilson, architekt budynku przy Euston Road, służył przez kilka lat w marynarce, nie zdążył jednak zostać kapitanem statku. Co ciekawe, budynek jego projektu może być odczytany jako metafora okrętu – statek widać z jednej strony budowli. Bardzo dobrze widoczne jest to na makiecie biblioteki. Budowa tego monumentalnego budynku zajęła 26 lat, pochłonęła 600 mln funtów. Przewodnik zdradził nam, że jedna osoba z rodziny królewskiej – książę Karol, był wielkim przeciwnikiem tego nowoczesnego projektu.

British Library
Fot. ze zbiorów Autorki

Już na etapie projektowania architekt Sir Colin Wilson napotkał problem w postaci powierzchni magazynowej. Magazyny Biblioteki Brytyjskiej liczą pięć pięter, 24 metry w głąb ziemi – jest to najgłębiej położony budynek publiczny w mieście. Dodatkowo pod budynkiem przechodzi tunel metra oraz przepływa podziemna rzeka. Uzasadnione wydaje się zadanie pytania: dlaczego do budowy wybrano to miejsce? Rodzina brytyjska nalegała, żeby biblioteka znajdowała się w niedalekiej odległości od Russell Square, czyli British Museum, w którym pierwotnie mieściły się zbiory biblioteki. Chciano też, żeby możliwe było dojście do budynku z dwóch stacji metra. Nowa lokalizacja spełniła te kryteria, zapomniano jednak, że dwie stacje metra oznaczają intensywny ruch podziemny. Wskutek tego nieopatrzenia 16 lat temu o godzinie 8.13, kiedy dwa pociągi minęły się, wszystkie półki w magazynie numer cztery, najgłębiej położonym, spadły. Dziesięć lat temu rozwiązano ten problem, zainstalowano ruchome regały, które można spiąć, połączyć ze sobą i zabezpieczyć w ten sposób zbiory.

Biblioteka Brytyjska jako jedyna biblioteka w Wielkiej Brytanii dostaje egzemplarz obowiązkowy. Dziennie otrzymuje 9 tys. egzemplarzy. Budynek gromadzi 150 mln jednostek bibliotecznych: 13,5 mln książek, 60 mln patentów, 4 mln jednostek kartograficznych, 300 tys. rękopisów, 8 mln znaczków i innych obiektów filatelistycznych, a oprócz tego miliony nagrań, dzieł sztuki, pieczęci i fotografii. W efekcie licznie gromadzonych zbiorów szybko zabrakło miejsca w nowym budynku, dlatego wybudowano dodatkowy magazyn w odległości 250 mil od głównej siedziby biblioteki. Z filii do budynku przy Euston Road książki dowożone są ciężarówkami w ciągu dwóch dni od zamówienia. Jednak już wiadomo, że nie wystarczy tej powierzchni do 2050 r. Biblioteka Brytyjska sub-

skrybuje również źródła elektroniczne, zapewnia dostęp do ok. 800 baz, 45 tys. e-czasopism i e-gazet.

British Library to 11 specjalistycznych czytelni i 1200 miejsc dla czytelników. Pracuje tu 1600 osób (łącznie z filią) i 200 wolontariuszy. Taśmy służące do transportu zamówionych materiałów pomiędzy magazynami a czytelniami liczą ponad półtora kilometra długości. Jedynie zbiory szczególnie cenne, delikatne lub dużego formatu są dostarczane osobiście przez pracowników biblioteki. Bibliotekarze odnotowują 2,5 tys. wizyt każdego dnia (16 tys. razem z wizytami online). Żeby zapisać się do biblioteki, trzeba mieć dwa dokumenty potwierdzające tożsamość (np. dowód i kartę bankową) oraz przygotowaną bibliografię. Ponieważ jest to biblioteka naukowa, chętny do zapisania się zostanie poproszony o doprecyzowanie swojego obszaru badawczego poprzez wskazanie bibliografii. Dzięki temu bibliotekarze mogą odesłać czytelników do właściwego działu. Karta jest bezpłatna, a otrzymać ją mogą jedynie osoby pełnoletnie.

Biblioteka Królewska usytuowana jest w centrum głównego budynku. Zajmuje sześć pięter, a jej ściany pokryte są szkłem. Nazywana jest również Wieżą. W jej skład wchodzi 65 tys. wol. należących pierwotnie do króla Jerzego III zgromadzonych w latach 1760-1820. Podobno Król Jerzy III nie lubił czytać, doceniał natomiast piękną oprawę, w związku z czym kolekcja ta obejmuje intrologatorskie dzieła sztuki. Co więcej król ufundował własną intrologatorię. Jerzy IV przekazał zbiory do Muzeum Brytyjskiego, z zastrzeżeniem, żeby były widoczne i dostępne. W 1998 r. kolekcja została przeniesiona do nowego budynku przy Euston Road. Tutaj, przechowywana w pomieszczeniu zapewniającym odpowiednie warunki, w dalszym ciągu jest widoczna, co gwarantują szklane ściany, jak również dostępna – każdy posiadacz karty może z niej skorzystać.

MAIN LIBRARY UNIVERSITY COLLEGE LONDON (UCL)

UCL założono w 1826 r. Jest to pierwszy uniwersytet w kraju, który przyjmował studentów bez względu na wyznanie. Również pierwsza uczelnia, która od 1882 r. nadawała tytuły naukowe kobietom.

Architektem budynku, w którym mieści się Biblioteka Główna był William Wilkins (który również zaprojektował budynek National Gallery), stąd nazwa budynku – The Wilkins Building. Pierwotna tzw. mała biblioteka mieściła się w tym budynku już rok po założeniu UCL. W 1849 r. wybudowano

osobny budynek dla biblioteki (teraz w tej części znajduje się Czytelnia Prawa). W 1907 r. biblioteka zajęła pierwsze piętro The Wilkins Building i stała się Biblioteką Główną. Poza nią uczelnia ma jeszcze 17 bibliotek wydziałowych i Zbiory Specjalne (w tym archiwum George'a Orwella).

Budynki UCL są chętnie wykorzystywane do kręcenia filmów. Jedna ze scen filmu „Incepcja” w reż. Christophera Nolana rozegrała się w Bibliotece Głównej na parterze w części zwanej The Flaxman Gallery.

Biblioteka Główna składa się z czytelni: językowych, studiów judaistycznych, sztuki, prawa, stosunków międzynarodowych, historii, paleografii, filozofii, ekonomii. Czytelnie czynne są od poniedziałku od 8.45 do soboty do godziny 21 oraz w niedzielę od 11 do 21, ale tylko dla użytkowników posiadających kartę biblioteczną. Punkt samoobsługi otwarty jest od poniedziałku od 8.45 do soboty do godziny 20.45 oraz w niedzielę od 11 do 20.45. Natomiast Punkt Pomocy czynny jest od poniedziałku do czwartku od 9.30 do 21, w piątki od 10 do 21, w soboty od 11 do 18. W niedzielę jest nieczynny.

Co roku na UCL wzrasta liczba studentów, w związku z czym pracownicy muszą rozglądać się za stworzeniem nowej przestrzeni w bibliotece. Interującym pomysłem jest zamieszczenie na stronie internetowej biblioteki mechanizmu umożliwiającego śledzenie dostępności miejsc przy stolikach w czytelniach.

Karta biblioteczna wydawana jest bezpłatnie, przewidziano jednak opłatę za wydanie nowej karty na miejsce zgubionej – 7 funtów. W Informatorium można uzyskać pomoc np. w dotarciu do szukanej książki. Można także samemu się obsłużyć – zwrócić książki za pomocą wrzutni lub zarówno wypożyczyć, jak i oddać wcześniej pożyczone pozycje dzięki urządzeniu self-check. W bibliotece wprowadzone zostały różne terminy wypożyczeń w zależności od rodzaju zbiorów oraz różne wysokości kary: za przetrzymanie pozycji pożyczonej na 8 tygodni przewidziano karę w wysokości 20 pensów za dzień, na 7 dni – 30 pensów, na 2 dni (do godz. 10 ostatniego dnia) – 50 pensów za godzinę, na 3 godziny – podobnie 50 pensów za godzinę, całą noc (od 16 do 10 dnia następnego) – kara 50 pensów za dzień. Użytkownicy mogą korzystać z kserografu na kartę. Doładowanie kosztuje 12 funtów.

Wszystkie biblioteki UCL gromadzą ok. 2 mln zbiorów, prenumerują ok. 50 tys. czasopism, w tym 16 tys. czasopism elektronicznych. W zakresie automatyzacji prac bibliotecznych korzystają z roz-

wiązań firmy Ex Libris – system biblioteczny Aleph, multiwyszukiwarka Primo.

Na stronie internetowej biblioteki znajdują się nazwiska osób, które mogą pomóc studentom posługującym się innym językiem niż angielski. Wśród 37 wymienionych języków są np. bośniacki, kantoński, kataloński, galicyjski, grecki, islandzki, macedoński, maltański, perski, a także oczywiście polski. Przy każdej osobie w nawiasie podany jest jej poziom biegłości językowej.

W obrębie Uniwersytetu przechowywane są zbiory muzealne. W czasie naszej wizyty ekspozowana była wystawa poświęcona 400. rocznicy śmierci Szekspira. W budynku, w którym mieści się Biblioteka Główna, znajduje się zakonserwowane ciało Jeremy'ego Benthama (z woskową głową), ojca duchowego UCL. Z jego postacią wiąże się pewna legenda. Podobno Jeremy Bentham nawet po śmierci chciał uczestniczyć w uroczystych posiedzeniach Rady Uczelni (College Council), dlatego jego ciało wnoszono na salę, a przed głosowaniem odczytywano jego nazwisko z dodaniem formuły: obecny, bez prawa głosu. W rzeczywistości Jeremy Bentham po śmierci uczestniczył do tej pory tylko w dwóch takich zebraniach.

PODSUMOWANIE

Prawdopodobnie była to moja jedyna szansa, żeby przestąpić progi tak prestiżowych bibliotek, jak British Library czy Biblioteki katedralnej w Canterbury. Jeszcze do niedawna w bibliotecznych sprawozdaniach z wyjazdów szkoleniowych do krajów zachodnich podkreślane były nowoczesne technologie wykorzystywane w pracy tamtejszych bibliotek, przy czym porównanie z naszymi krajowymi wypadało na niekorzyść tych ostatnich. Pocięszający jest fakt, że obecnie ta przepaść znacznie się zmniejszyła. Polskie biblioteki są w większości zautomatyzowane, nowoczesnie urządzone i udostępniają sprzęt nowej generacji. Jedną z wciąż widocznych różnic jest znikome wykorzystywanie urządzeń self-check w naszych miejskich bibliotekach publicznych. Wart naśladowania jest też pomysł kooperacji małych bibliotek fachowych z dużymi uczelnianymi. Natomiast cechą wspólną zarówno wizytowanych bibliotek, jak i w naszych rodzimych jest problem z brakiem miejsca na rozrastające się zbiory.

AGNIESZKA ADAMIEC

Biblioteka Główna Szkoły Głównej
Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Z OFICYNY WYDAWNICZEJ SBP

Golać, Rafał. Aspekty prawne działalności bibliotek / Rafał Golać. – Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2016. – 199, [1] s. – (Propozycje i Materiały / Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich; 93).

Publikacja jest kompleksowym omówieniem prawnego kontekstu działalności bibliotek. W opracowaniu autor uwzględnił aspekty charakterystyczne dla poszczególnych ich kategorii. Najwięcej miejsca poświęcił problematyce bibliotek publicznych.

Tekst podzielony został na trzy części. W części pierwszej (*System biblioteczny i organizacja bibliotek*) autor zgrupował zagadnienia o charakterze systemowym i organizacyjnym, obejmujące w szczególności podstawy prawne działalności bibliotek, ich podział oraz szeroko pojętą organizację, w tym finansowanie. Część druga (*Zbiory i zasoby biblioteczne*) poświęcona została zagadnieniom formalnoprawnym, dotyczącym zasobów bibliotecznych, ich ochrony i udostępniania. W trzeciej części (*Działalność bibliotek*) znajduje się materiał przybliżający prawne uwarunkowania działalności bibliotek, różne konteksty ich aktywności wynikające z ochrony praw autorskich, a także uczestniczenia bibliotek w obrocie prawnym, ich opodatkowania oraz zawierania przez nie umów.

Nauka o informacji / pod redakcją Wiesława Babika; Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. – Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich; [Kraków]: Instytut Książki, 2016. – 711, [1] s: il. – (Nauka, Dydaktyka, Praktyka; 174).

Publikacja jest kompendium uaktualnionej wiedzy o informacji. W książce szczególnej analizie zostały poddane te zagadnienia informacji, które korespondują z realizowanymi na wyższych uczelniach programami kształcenia w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. Praca składa się z 24 rozdziałów, w których podejmowane są m.in. takie aspekty jak: terminologia, metodologia badań, relacje nauki o informacji z innymi dyscyplinami naukowymi, interdyscyplinarność. Zawarte w poszczególnych rozdziałach zagadnienia dotyczą

współczesnego środowiska informacyjnego i odnoszą się do działań praktycznych oraz umiejętności informacyjnych stosownie do wypracowanych w tej dziedzinie norm i standardów, a także obecnej oferty usług informacyjnych, współczesnych źródeł informacji, organizacji informacji naukowej, informacji specjalistycznej, architektury informacji, sieci informacyjnych, zasobów niematerialnych w społeczeństwie informacji i wiedzy, kultury informacyjnej, itp.

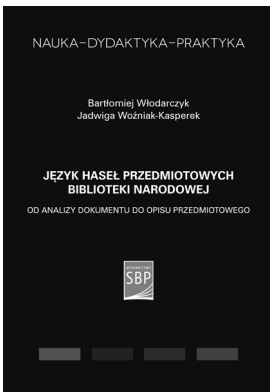
Po publikację powinni sięgnąć wszyscy zainteresowani problematyką informacji i działalności informacyjnej, a zwłaszcza studenci bibliologii i informatologii oraz bibliotekarze praktycy. Praca może pełnić funkcję podręcznika akademickiego w dziedzinie informacji naukowej.

Radwański, Aleksander. Antypradnik czyli jak nie należy używać komputera w małej bibliotece: poradnik / Aleksander Radwański. – Jak nie należy używać komputera w małej bibliotece. – Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2016. – 59, [1] s. – (Biblioteczka Poradnika Bibliotekarza; nr 28).

Poradnik zawiera praktyczne rady dla prowadzących samodzielnie bibliotekę lub w małym zespole, nie będących informatykami bądź programistami, a borykającymi się na co dzień z różnego rodzaju awariami komputerowymi. Autor w poradniku przedstawia porady, które zaczynają się na „nie”, ale wskazują na takie wykorzystanie technologii informatycznej, by mieć z niej jak największy pożytek, przy jak najmniejszym wysiłku. Należy zdobyć takie umiejętności,

aby okiełznać technologię. Bycie zdanym tylko na własne siły w starciu z technologią, to duże obciążenie. Dużą pomocą jest sieć. *Antypradnik...* to zbiór praktycznych porad autora, do zastosowania przez bibliotekarzy.

Włodarczyk, Bartłomiej. Język haseł przedmiotowych Biblioteki Narodowej: od analizy dokumentu do opisu przedmiotowego / Bartłomiej Włodarczyk, Jadwiga Woźniak-Kasperek; Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. – Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2017. – 183, [1] s: il. – (Nauka, Dydaktyka, Praktyka ; 173).

Na monografię składają się trzy części. Autorką pierwszej jest Jadwiga Kasperek-Woźniak, która odnosi się do najważniejszych problemów analizy dokumentu przyczyniającej się do stworzenia opisu przedmiotowego. Pierwsza prawidłowa analiza dokumentu jest istotna, gdyż, jak wynika z warsztatu bibliotekarza, wpływa ona na poprawność języka haseł przedmiotowych. Fałszywa identyfikacja przedmiotu, nadmierna selekcja, uogólnienie, pomyłki w przekładzie charakterystyk słownych

na język haseł przedmiotowych to zdarzające się błędy wynikłe podczas tworzenia zapisów przedmiotowych. Autorka przedstawia również podstawowe wiadomości o pojęciach przedmiotu i treści, omawia rodzaje przedmiotów i konsekwencje takich zasad teoretycznych, jak uogólnienie czy nadmierne redukcjonowanie dla opracowania przedmiotowego.

Autor kolejnych dwóch części, Bartłomiej Włodarczyk, w pierwszej z nich charakteryzuje Język haseł przedmiotowych Biblioteki Narodowej w ujęciach: historycznym, teoretycznym, jak i praktycznym. Poczynając od jego historii i rozwoju, poprzez ogólną charakterystykę prezentuje szczegółowo poszczególne tematy: osobowe, tytułowe, korporatywne, geograficzne, ogólne, formalne, tematy i określniki chronologiczne, określniki i hasła rozwinięte. Trzecia część zawiera przykłady opracowania dokumentów z wykorzystaniem tego języka.

MARZENA PRZYBYSZ

Zamówienia: Wydawnictwo SBP (<http://www.sbp.pl/sklep/>); sprzedaz@sbp.pl

PRAWO BIBLIOTECZNE

Aspekty archiwalne działalności bibliotek

Biblioteki i archiwa to dwa odrębne rodzaje instytucji, działające w oparciu o szczególne przepisy. Dla archiwów podstawowym aktem prawnym jest ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2016 r. poz. 1506 z późn. zm.), podczas gdy biblioteki działają przede wszystkim na podstawie przepisów ustawy o bibliotekach.

W praktyce działalności bibliotecznej problematyka archiwalna jest ważna, m.in. z uwagi na to, że biblioteki mają co do zasady status instytucji publicznych oraz przechowują materiały, które mają status materiałów archiwalnych.

INSTRUKCJA KANCELARYJNA A BIBLIOTEKI PUBLICZNE

Często podnoszoną wątpliwością jest to, czy biblioteki publiczne, mające status samorządowych instytucji kultury, zobowiązane są do posiadania instrukcji kancelaryjnej. Dla tej kwestii kluczowe znaczenie mają przepisy ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.

Zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 1 powyższej ustawy, organy i kierownicy jednostek organizacyjnych, o których mowa w ust. 1 tego artykułu, w porozumieniu z Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych, określają m.in. instrukcję kancelaryjną określającą szczegółowe zasady i tryb wykonywania czynności kancelaryjnych. W art. 6 ust. 1 powyższej ustawy wyszczególnione zostały m.in. samorządowe jednostki organizacyjne, które obowiązane są zapewnić odpowiednią ewidencję, przechowywanie oraz ochronę przed uszkodzeniem, zniszczeniem bądź utratą:

1) powstającej w nich dokumentacji, w sposób odzwierciedlający przebieg załatwiania i rozstrzygania spraw;

2) nadsyłanej i składanej do nich dokumentacji, w sposób, o którym mowa w pkt 1.

Biblioteki publiczne, mające status samorządowych instytucji kultury, czyli odrębnych podmiotów, są niewątpliwie samorządowymi jednostkami organizacyjnymi w powyższym rozumieniu. Ustawa o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach nie wprowadza żadnych ograniczeń zakresowych tego pojęcia, w szczególności nie uzależnia kwalifikacji danej jednostki w zależności od tego, czy jest ona wyposażona w osobowość prawną, czyli stanowi odrębny podmiot prawa, czy też jest jednostką organizacyjną, pozbawioną osobowości prawnej.

Powyższa ustawa dzieli narodowy zasób archiwalny na zasób państwowy i niepaństwowy. Ten pierwszy zasób tworzą m.in. materiały archiwalne powstałe i powstające w wyniku działalności innych niż jednostki samorządu terytorialnego samorządowych jednostek organizacyjnych (art. 2 ust. 2 pkt 1 i art. 15 ust. 1 pkt 1a ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach), czyli także samorządowych bibliotek publicznych.

Jeżeli chodzi o relacje między biblioteką a archiwami w przedmiocie instrukcji kancelaryjnej,

to w praktyce odbywają się one na poziomie właściwych terytorialnie archiwów państwowych, gdyż zgodnie z art. 6 ust. 2h ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych może upoważnić dyrektorów archiwów państwowych do występowania w jego imieniu w sprawach, o których mowa w ust. 2, 2e i 2f tego artykułu.

Na uwagę zasługuje w tym kontekście art. 6 ust. 2f powyższej ustawy. Stanowi on mianowicie, że wójt (burmistrz, prezydent miasta), starosta lub marszałek województwa mogą określić, w trybie określonym w art. 6 ust. 2, czyli w porozumieniu z Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych albo z dyrektorem właściwego archiwum państwowego, instrukcję kancelaryjną, wspólną dla jednostek nadzorowanych i podległych, których przedmiot działalności jest zbliżony, przy czym z dniem wejścia w życie takiej instrukcji tracą moc instrukcje określone przez kierowników jednostek organizacyjnych, dla których określona została wspólna instrukcja (art. 6 ust. 2g ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach).

MATERIAŁY BIBLIOTECZNE A MATERIAŁY ARCHIWALNE

Odpowiednio ustawa o bibliotekach (art. 5) oraz ustawa o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (art. 1) zawierają definicje materiałów bibliotecznych i materiałów archiwalnych. Są to definicje sformułowane w sposób otwarty, nie zawierające wyczerpującego katalogu powyższych materiałów, które odniesione zostały w obu przypadkach do różnych nośników, na jakich materiały biblioteczne i archiwalne są utrwalane.

Wspólnym elementem obu definicji jest pojęcie dokumentu, z tym że w przypadku materiałów archiwalnych chodzi w dużym stopniu o dokumenty urzędowe, będące efektem działalności różnego rodzaju organów władzy lub publicznych instytucji (świadczy o tym użyte przez ustawodawcę pojęcie „akta”). Jeżeli chodzi natomiast o materiały biblioteczne, to są one materiałami dokumentującymi szeroko pojętą myśl ludzką, czyli zasadniczo dokumentami będącymi efektem aktywności osób prywatnych (autorów oraz wydawców książek i czasopism, które stanowią podstawowy zasób zbiorów bibliotecznych), przy czym są to dokumenty (materiały) przeznaczone do rozpowszechniania, o czym świadczy ich produkcja w określonym nakładzie (publikacja).

Podczas zatem gdy dokument archiwalny znajduje się w jednym miejscu (określonym archiwum), materiały biblioteczne, produkowane w określonych nakładach, mogą znajdować się w zbiorach bardzo wielu bibliotek.

Poza tym, w przeciwieństwie do materiałów bibliotecznych, wśród materiałów archiwalnych wskazane zostały wyraźnie m.in. dokumenty elektroniczne w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2014 r. poz. 1114 z późn. zm.).

W zbiorach bibliotek jako materiały biblioteczne występują jednak także dokumenty, które mogą zostać potraktowane jako materiały archiwalne. Chodzi m.in. o zbiory rękopiśmienne, w stosunku do których w przepisach prawnych używa się terminologii archiwalnej, takiej jak „zespół archiwalny”, „archiwa rodzinne”, „pojedyncze dokumenty archiwalne” (por. pkt 9 lit. e) i f) załącznika nr 3 do rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 29 października 2008 r. w sprawie sposobu ewidencji materiałów bibliotecznych – Dz. U. Nr 205, poz. 1283).

Celem statutowym bibliotek jest oczywiście zasadniczo gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i ochrona materiałów bibliotecznych (por. art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy o bibliotekach). W ograniczonym zakresie biblioteki realizują jednak także określone zadania z zakresu działalności archiwalnej. W tym kontekście biblioteki mogą zostać podzielone na dwie grupy.

Do pierwszej grupy należą biblioteki o szczególnym statusie, które przepisy obciążają określonymi zadaniami archiwalnymi. Jest to po pierwsze Biblioteka Narodowa, do zadań której należy w szczególności m.in. wieczyste archiwizowanie materiałów bibliotecznych powstałych w Polsce oraz za granicą a dotyczących Polski (por. art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy o bibliotekach). Można zatem stwierdzić, że odnośnie do „polskich” materiałów bibliotecznych rolę swego rodzaju archiwum spełnia właśnie Biblioteka Narodowa.

Po drugiej na uwagę zasługują biblioteki, które prowadzą działalność archiwalną w zakresie państwowego zasobu archiwalnego, gromadzące i przechowujące materiały archiwalne wchodzące do tego zasobu (por. art. 22 ust. 2 pkt 2 ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach; przepis ten wylicza biblioteki, których organizatorem jest: minister lub kierownik urzędu centralnego, jednostka samorządu terytorialnego, państwowa jednostka organizacyjna oraz biblio-

teki działające w państwowych jednostkach organizacyjnych i w samorządowych jednostkach organizacyjnych). Państwowy zasób archiwalny tworzą przede wszystkim materiały powstające w wyniku działalności organów władz publicznych oraz organizacji i jednostek organizacyjnych, ale także m.in. działaczy, twórców, rodzin i rodów (por. art. 15 powyższej ustawy oraz uwagi wyżej).

Powyższe biblioteki, gromadzące i przechowujące materiały archiwalne wchodzące do państwowego zasobu archiwalnego, w zakresie tych materiałów pełnią funkcje jednostek państwowej

sieci archiwalnej i w zakresie posiadanego zasobu archiwalnego podlegają przepisom ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (por. art. 39 tej ustawy).

Należy poza tym zauważyć, że jednym z podstawowych zadań bibliotek w ogólności jest współdziałanie z archiwami w zakresie obsługi użytkowników, w tym również w zakresie informowania o zbiorach innych placówek (por. art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy o bibliotekach).

RAFAŁ GOLAT

▶▶▶ W KILKU SŁOWACH

ZAPROSILI NAS

- WBP im. H. Łopacińskiego w Lublinie, Muzeum Augusta Zamoyskiego w Jabloniu na spotkanie „Z Jablonia w świat, czyli opowieść o Auguście Zamoyskim” (23.02.), na wykład prof. dr. hab. Józefa Styki „Lublin współczesny” (09.03.), na wykład dr. Piotra Dymmela „Symbole miasta Lublina” (06.04.) w cyklu 700 lat miasta Lublina – spotkania z historią, na spotkanie z cyklu „Pięć wieków poezji lubelskiej” – wieczór czwarty Czytamy utwory Ignacego Krasickiego (16.03.) oraz na finisaż wystawy „Auschwitz, fabryka śmierci. Topografia i codzienność obozu koncentracyjnego oraz zagłady” (23.03.)
- MBP im. G. Daniłowskiego w Sosnowcu na: Kino w Bibliotece „Kobieta w roli głównej” (01.03., 08.03., 15.03., 22.03., 29.03.), spotkanie autorskie z Peadar de Burca, pisarzem, scenarzystą, komediantem w ramach VIII Weekendu Kultury Irlandzkiej (17.03.) oraz na eliminacje miejskie 62. ogólnopolskiego konkursu recytatorskiego dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych i osób dorosłych (18.03.)
- Książnica Cieszyńska na wernisaż wystawy „Ślązacy. Powstanie, rozwój i zmierzch ruchu koźdoniowskiego” (03.03.)
- Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego, Instytut Muzykologii UW na „Imieniny Fryderyka Chopina” (05.03.) oraz na wykład Adama Tyszkiewicza „Od Wilna do Heidelbergu. Jubileusz europejskich szkół wyższych w okresie międzywojennym” w ramach cyklu „Uniwersytet Warszawski” (29.03.)
- Sądecka Biblioteka Publiczna im. J. Szujskiego w Nowym Sączu na III spotkanie ze Zbigniewem Kołłąnt. „Krioterapia. To warto wiedzieć” w ramach cyklu „Żyj zdrowo” (06.03.), na finisaż wystawy fotograficznej Wawrzyńca Kuc i Wacława Laby „Na krawędzi świata Jamał” (10.03.), na wieczór autorski i promocję bajki *Życie jest piękne – historia prawdopodobna* Urszuli Gawron (13.03.), na wieczór poetyck-muzyczny „Bajgosie i Li-

merynie” w wykonaniu łódzkiego duetu artystycznego: Ryszard Krauze i Małgorzata Skwarek-Gałęska (20.03.) oraz na wernisaż wystawy malarstwa Grażyny Kulig „Pamiętnik” (28.03.)

- Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie na wystawę „Imieniny Marszałka Józefa Piłsudskiego” (6-24.03.) oraz spotkanie edukacyjno-historyczne „Morze, nasze morze... w 97. rocznicę zaślubin Polski z morzem” (07.03.)
- Zespół Szkół w Dobrzenu Wielkim, Szkolne Multimediale Centrum Dydaktyczno-Biblioteczne na VI Festiwal Literatury Młodzieżowej „Czytanie – lubię to!” (14.03.)
- WiMBP im. C. Norwida w Zielonej Górze na wykład prof. zw. dr. hab. Zdzisława Pietrzyka z Uniwersytetu Jagiellońskiego pt. „Biblioteka Jagiellońska wczoraj, dziś i jutro” w ramach konserwatorium bibliotekoznawczego 2016/2017 (15.03.)
- Biblioteka Śląska w Katowicach na uroczystość wręczenia nagród w międzynarodowym konkursie „Śląska Fotografia Prasowa 2016” (16.03.), na spotkanie z prof. Stanisławem Nicieją i Promocję IX tomu *Kresowej Atlantydy* (21.03.)
- WBP im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi na Imieniny Marszałka w Bibliotece im. Piłsudskiego, w tym seminarium „Józef Piłsudski – twórca i obywatel niepodległej Rzeczypospolitej” (16-17.03.)
- Międzynarodowe Targi Poznańskie na uroczyste otwarcie 16. Poznańskich Spotkań Targowych Książka dla Dzieci, Młodzieży i Rodziców oraz 21. Poznańskich Targów Książki Naukowej i Popularnonaukowej (24.03.)
- IBUK Libra PWN w Warszawie na coroczną konferencję – Akademię Dyrektorów IBUK Libra (30.03.)
- Stowarzyszenie Wydawców Katolickich na uroczystość otwarcia XXIII Targów Wydawców Katolickich (30.03.)
- Goethe Institut w Warszawie na wieczór literacki Ilija Trojanow w Warszawie z cyklu „Szczęśliwej podróży” (31.03.)

©Depositphotos/filmfoto

Refleksje bibliotekarza prawnika

Czy bibliotekarz musi mieć odpowiednie kwalifikacje?

Pod koniec 2016 r. przygotowałem tekst¹, który najprawdopodobniej dotarł już do czytelników „Bibliotekarza”. Napisałem: *Dobrze, że Prawo o szkolnictwie wyższym w art. 151 ust. 1 upoważniło ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy do określenia, w drodze rozporządzenia, warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej do czasu objęcia ich układem zbiorowym pracy lub regulaminem wynagradzania. Rozporządzenie to zostało wydane dnia 11 grudnia 2013 r.* (weszło w życie z dniem 18 grudnia 2013 r.). *Załącznik nr 4* do tego rozporządzenia to: *Tabela stanowisk pracy, wymagań kwalifikacyjnych i minimalnego zaszeregowania pracowników bibliotecznych oraz pracowników dokumentacji i informacji naukowej*². To rozporządzenie już nie obowiązuje. Kilka dni po wystąpieniu tego artykułu do Redakcji „Bibliotekarza”, z dniem 1 stycznia 2017 r. weszły w życie nowe przepisy: *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 grudnia 2016 r. w sprawie wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej*³. Zainterесowałem mnie (i niestety zaszokował) załącznik nr 4. Zaszokował, bo nowe przepisy obniżają znacząco wymagania kwalifikacyjne bibliotekarzy zatrudnionych w bibliotekach uczelnianych, w bibliotekach naukowych⁴. Zapomniano, bądź zlekceważono fakt, że są to bibliotekarze, którzy w swojej codziennej pracy są nie tylko osobami świadczącymi usługi pracownikom uczelni (tak profesorom, jak i asy-

stentom), a także ich destynatariuszom – doktorantom, studentom oraz osobom, których zawód wymaga systematycznego podnoszenia kwalifikacji zawodowych, specjalizowania się ...⁵, ale także są partnerami tych osób. Bardziej doświadczeni bibliotekarze „uczelniani” (kustosze i starsi bibliotekarze) często prowadzą zajęcia dydaktyczne, m.in. z przysposobienia bibliotecznego dla studentów, z podstaw informacji naukowej, i to nie tylko dla studentów, ale także dla doktorantów i innych pracowników uczelni. W uczelniach, w których kształcą się obcokrajowcy zajęcia te prowadzone są w obcych językach, głównie w języku angielskim. Aby sprostać tym zadaniom prowadzący te zajęcia bibliotekarze muszą posiadać odpowiednie kwalifikacje. Jest sprawą oczywistą, że wymaga się zarówno od kustoszy, jak i starszych bibliotekarzy znajomości obcych języków. Aby być dobrym bibliotekarzem uczelnianym, naukowym, obok formalnego dyplomu ukończenia studiów wyższych, bezwzględnie potrzebna jest praktyka.

Należy wskazać, że w 2015 r. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego wprowadziło obowiązek przekazywania danych o publikacjach naukowych pracowników uczelni do modułu Polska Bibliografia Naukowa na platformie POL-on. W wielu uczelniach związane z tymi nowymi obowiązkami zadania nałożono na bibliotekę uczelni. Bibliotekarze dokumentują dorobek naukowy uczelni w bazach bibliograficznych, sporządzają analizy bibliometryczne niezbędne dla celów awansów naukowych i konkursów na stanowiska kierownicze. W bibliotekach uczelni tworzo-

ne są i prowadzone repozytoria instytucjonalne. Tych zadań nie są w stanie wykonać osoby bez odpowiednich kwalifikacji. A wyniki ich działań są istotnym czynnikiem brany pod uwagę przy ocenie poziomu uczelni, przy podejmowaniu decyzji o przyznaniu szkole wyższej środków finansowych na badania naukowe, grantów itp.

Doświadczeni bibliotekarze, starsi bibliotekarze i kustosze opracowują przedmiotowo nabytki biblioteczne, zarówno utwory w języku polskim, jak i w obcych językach (a to wymaga chociażby biernego opanowania niektórych języków), wykonują inne prace wymagające wysokich kwalifikacji. Pracownicy bibliotek naukowych nawiązują kontakty z bibliotekami i bibliotekarzami z innych krajów, uczestniczą w międzynarodowych szkoleniach, konferencjach, zjazdach itp., to wymaga czynnej znajomości chociażby jednego języka obcego. To kustosze i starsi bibliotekarze kierują bibliotekami uczelnianymi, bibliotekami wydziałów oraz instytutów, to oni pełnią funkcje kierowników oddziałów, sekcji. Do tego, aby we właściwy sposób wywiązywać się ze swoich obowiązków, dobrze kierować zespołem pracowników, niezbędne są odpowiednie kwalifikacje i to nie tylko wyższe wykształcenie. To wymaga praktyki nabywanej w czasie pracy w bibliotece naukowej – to było wyraźnie zaznaczone w uchylonych przepisach. Pamiętajmy o zasadzie: *Non scholae, sed vitae discimus*.

Nowe przepisy pominęły zupełnie dotychczas bardzo istotny warunek, który musi być brany pod uwagę przy awansowaniu bibliotekarza, posiadanie określonego stażu pracy. Uchylone z początkiem b.r. przepisy przewidywały, że kustoszem może zostać osoba, która co najmniej 10 lat pracowała w bibliotece naukowej, a starszym bibliotekarzem można było zostać po co najmniej 6 latach pracy w takiej bibliotece. Kustoszem w bibliotece uczelni może obecnie zostać każdy, kto ma wyższe wykształcenie magisterskie (to tak, jak poprzednio, tu nie ma zmiany), ale już po to, aby być starszym bibliotekarzem wystarczy obecnie wykształcenie średnie (poprzednio wymagane było wyższe wykształcenie). Jak już wspominałem, kustosze i starsi bibliotekarze to osoby, które z zasady aktywnie uczestniczą w działalności dydaktycznej uczelni. Warto, przy okazji przypomnieć, chociażby wspominając stuletnią działalność bibliotekarzy w ich stowarzyszeniu, że zawsze w centrum uwagi tych organizacji było dbanie o prestiż osób wykonujących ten zawód. A podstawowym elementem prestiżu pracownika, obok jego osobi-

stej postawy, jest odpowiednie przygotowanie do wykonywania zawodu, wykształcenie, wiedza nie tylko teoretyczna, ale także praktyczna. O tym świadczą dotychczasowe postanowienia przepisów mówiących o kwalifikacjach bibliotekarzy, obowiązujących od lat, a ostatnio uchylonych w ramach „akcji deregulacyjnej”, do której sposobu przeprowadzenia już kilkakrotnie się odnosiłem, głównie na stronach „Bibliotekarza”. To była w istocie nie tylko deregulacja, wykreślenie zawodu z listy zawodów regulowanych (decyzja słuszną!). Ale nowelizacja przepisów ustawy o bibliotekach oraz Prawa o szkolnictwie wyższym zapoczątkowały dalsze działania obniżające rangę zawodu bibliotekarza (to konsekwencja niewłaściwej nowelizacji art. 29 ustawy o bibliotekach, to wynika z nowych, powołanych już tu wyżej, przepisów rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 grudnia 2016 r. (załącznik nr 4). Zrezygnowano z obowiązującej od bez mała stu lat zasady, że aby zajmować w bibliotece stanowisko wyższe niż pomocnik bibliotekarza bądź młodszy bibliotekarz, trzeba mieć przygotowanie zawodowe (obok formalnego wykształcenia doświadczenie zdobyte w toku pracy na niższych stanowiskach bibliotekarskich lub na stanowiskach związanych z działalnością bibliotekarską).

Bibliotekarze dyplomowani mieli zawsze status nauczycieli akademickich – pracowników naukowo-dydaktycznych, tu niewiele się zmieniło, ale moim zdaniem, co najmniej dyskusyjne są zmiany w trybie dochodzenia do stanowisk bibliotekarzy dyplomowanych, uzyskania stosownych uprawnień – nauczycieli akademickich. Podobny status w uczelniach mieli przez wiele lat kustosze i starsi bibliotekarze – uznawano ich znaczący wkład w działalność dydaktyczną uczelni, byli przez wiele lat uznawani za pracowników dydaktycznych (także nauczycieli akademickich). Potem status tych pracowników został zmieniony, często podjęto działania naruszające zasadę utrzymania praw nabytych.

O wysoki prestiż oraz o odpowiednie kwalifikacje bibliotekarzy, nie tylko pracujących w bibliotekach uniwersyteckich, ale także w szkolnych i publicznych, zadbano już w czasach II Rzeczypospolitej. Problem kwalifikacji pracowników bibliotek był zawsze w centrum uwagi organizacji bibliotekarzy oraz ministerstwa, któremu podlegały wszystkie biblioteki – nie tylko publiczne, ale także uczelni oraz szkół wszystkich stopni – Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Do tych spraw odnosiło się wiele ak-

tów normatywnych stanowiących przez Ministra WRIOP. W dniu 11 kwietnia 1930 r. promulgowane zostały dwa rozporządzenia Rady Ministrów: 1) o służbie przygotowawczej i egzaminie kandydatów na stanowiska I kategorii w państwowej służbie bibliotecznej⁶ i 2) o służbie przygotowawczej i egzaminie kandydatów na stanowiska II kategorii w państwowej służbie bibliotecznej⁷. Przepisy te mówiły, że kandydaci na odpowiednie stanowiska powinni odbyć co najmniej roczną służbę przygotowawczą, w wyniku której dopuszczeni byli do egzaminów pisemnych i ustnych. W czasie egzaminów kandydaci musieli wykazać się m.in. znajomością przepisów mających zastosowanie w bibliotekach państwowych, a także *znajomością wszystkich działów pracy bibliotecznej ze szczególnym uwzględnieniem tych, które kandydat poznał w czasie odbywania praktyki*. Osoby zajmujące odpowiedzialne stanowiska w bibliotekach uzyskiwali status pracowników mianowanych stosownie do przepisów ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej⁸. Warunkiem dopuszczenia do służby przygotowawczej było ukończenie wymaganych studiów, to wynikało z § 3 obu powołanych wyżej rozporządzeń (do wniosku o dopuszczenie do służby przygotowawczej należało dołączyć dowód ukończenia „wymaganych studiów”). Komisje egzaminacyjne były ustanawiane przy Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Każda komisja egzaminacyjna składała się z przewodniczącej oraz dwóch komisarzy egzaminacyjnych. Jeden z członków komisji musiał mieć wykształcenie prawnicze (§ 7 obu rozporządzeń).

Wspomniane rozporządzenia Rady Ministrów były prawdopodobnie inicjatywą podjętą wiele lat później, która znalazła swój wyraz w ustawach o szkolnictwie wyższych, w przepisach stanowiących o bibliotekarzach dyplomowanych. Przy Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego działała od 1967 r. Komisja Egzaminacyjna dla Bibliotekarzy Dyplomowanych. Zdanie egzaminu na bibliotekarza dyplomowanego przed Komisją, w której zasiadali wybitni bibliotekoznawcy nie było wcale łatwe. Natomiast status bibliotekarza dyplomowanego – to było dla nas, bibliotekarzy pracujących w bibliotekach naukowych, znaczącym osiągnięciem. Osoby, które ten egzamin zdały cieszyły się poważaniem nie tylko w naszym bibliotekarskim środowisku. Uzyskanie tytułu bibliotekarza dyplomowanego było podstawowym warunkiem, którego spełnienie pozwalało ubiegać się o powołanie na dyrektora biblioteki uczelnianej.

Tak to kiedyś było. A teraz? Dzięki obowiązującym aktualnie przepisom bibliotekarzem może zostać każda osoba, która posiada średnie wykształcenie, to wynika z obecnie obowiązującego art. 29 ust. 2 ustawy o bibliotekach⁹. Nie są mi znane przepisy o wymaganiach kwalifikacyjnych od osób ubiegających się o odpowiednie stanowiska w bibliotekach, przepisy mówiące o wymaganiach kwalifikacyjnych uprawniających do zajmowania w bibliotekach stanowisk bibliotekarskich oraz stanowisk dla specjalistów innych zawodów związanych z działalnością biblioteczną (rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 5 grudnia 2012 r. utraciło swoją moc, bo z ustawy o bibliotekach wykreślona została stosowna podstawa do stanowienia przepisów wykonawczych – art. 29 ust. 4). Obowiązuje jedynie stanowione na podstawie art. 31d ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej¹⁰ rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 3 października 2012 r. w sprawie wynagradzania pracowników kultury¹¹, w którym w § 2 pkt. 3 ustalony został wykaz pracowników „w pozostałych instytucjach kultury” i określone zostały m.in. stanowiska występujące w bibliotekach. Z obowiązujących obecnie przepisów można wyciągnąć wnioski, że o tym, kto zostanie starszym kustoszem dyplomowanym może zdecydować organ zatrudniający bibliotekarza. Ważne jest tylko jedno – powinien on mieć wykształcenie średnie. A brak przepisów o wymaganiach kwalifikacyjnych, to moim zdaniem wielkie nieporozumienie, to przede wszystkim konsekwencja złej nowelizacji (art. 29) ustawy o bibliotekach (skreślenie stosownej „delegacji ustawowej” do stanowienia rozporządzenia o wymaganiach kwalifikacyjnych). W konsekwencji powstała sytuacja korzystna do zatrudniania w bibliotekach – nie osób z odpowiednimi kwalifikacjami, ale „krewnych i znajomych królika”. To źle – dla bibliotek i czytelników, a dobrze dla ... (kogo?). O czyje interesy tu chodzi? Bo bibliotekarzem może być teraz każdy. Jakie jest więc teraz uzasadnienie dla prowadzenia studiów bibliotekarskich i z informacji naukowej. Znamy stwierdzenie, że śpiewać każdy może ... Ale czy naprawdę każdy może być dobrym bibliotekarzem?

I na koniec warto wskazać na postanowienia przepisów o wymaganiach kwalifikacyjnych od osób ubiegających się o pracę nauczyciela – bibliotekarza szkolnego¹²: stanowią one, że kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela-bibliotekarza posiada osoba, która: 1) ukończyła studia wyż-

sze w zakresie bibliotekoznawstwa na poziomie wymaganym od nauczycieli danego typu szkoły lub rodzaju placówki oraz posiada przygotowane pedagogiczne lub 2) posiada wykształcenie na poziomie wymaganym do zajmowania stanowiska nauczyciela w danym typie szkoły lub rodzaju placówki oraz posiada przygotowanie pedagogiczne, a ponadto ukończyła: a) studia podyplomowe lub kurs kwalifikacyjny w zakresie bibliotekoznawstwa lub b) pomaturalne studium bibliotekarskie. Jak wynika z tych przepisów wyższe wykształcenie musi mieć każdy bibliotekarz pracujący w szkole średniej, ale nie jest to wymagane od bibliotekarza i starszego bibliotekarza pracującego w „systemie biblioteczno-informacyjnym uczelni”.

I jeszcze kilkanaście słów o zawodzie. **Jest taki zawód: bibliotekarz.** To wynika m.in. z obowiązujących przepisów prawnych¹³. Przepisy te przytoczyłem kilkanaście lat temu w swoim referacie na konferencji organizowanej przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich w Nałęczowie¹⁴. Przytoczyłem w tym referacie definicję zawodu: *Zawodem jest osobiste wykonywanie wewnętrznie spójnego zbioru czynności (zadań), wymagających określonych kwalifikacji (wiedzy i/lub umiejętności), systematycznie i odpłatnie, na podstawie i w granicach obowiązującego porządku prawnego*¹⁵.

Potrzebna jest wiedza i umiejętności. Wiedzę zdobywa się w szkole, w uczelni. A umiejętności nabywa się w czasie praktyki, w toku pracy zawodowej. Do dobrego wykonywania zawodu nie wystarczy dyplom, trzeba swój zawód polubić, a czy to się stanie – do tego by zawód, swoją pracą polubić, dochodzi się z czasem, pracując w bibliotece, z czytelnikiem... Ale to tylko pogląd „starego bibliotekarza”.

BOLESŁAW HOWORKA

PRZYPISY

- ¹ O wykładni, opiniach oraz o zawodzie bibliotekarza. *Bibliotekarz* 2017, nr 2, s. 36–39.
- ² Dz. U. 2013, poz. 1571.
- ³ Dz. U. 2016, poz. 2063.
- ⁴ Art. 21 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach. J. t. Dz. U. 2012, poz. 642.

⁵ Art. 88 ust. 1 Prawa o szkolnictwie wyższym: *W uczelni działa system biblioteczno-informacyjny, którego podstawę stanowi biblioteka. Organizację i funkcjonowanie systemu biblioteczno-informacyjnego uczelni, w tym zasady korzystania z niego przez osoby niebędące pracownikami, doktorantami lub studentami uczelni, określa statut.* J. t. Dz. U. 2016, poz. 1842.

⁶ Dz. U. 1930, nr 36, poz. 294.

⁷ Dz. U. 1930, nr 36, poz. 295.

⁸ Dz. U. 1922, nr 21, poz. 164. Art. 11 i 12 tej ustawy stanowiły podstawę do powołanych wyżej rozporządzeń z 1930 r.

⁹ Ust. 2. *W bibliotekach mogą być zatrudnione osoby z wykształceniem średnim.* T.j. ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. Dz. U. 2012, poz. 642. Zmiana przepisów art. 29 ustawy nastąpiła w związku z art. 7 ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów. Dz. U. 2013, poz. 829. Ustawa ta (art. 21) wprowadziła także zmiany w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym, w przepisach dotyczących bibliotekarzy dyplomowanych (art. 114, 116, uchyliła art. 117).

¹⁰ Dz. U. 2012, poz. 406.

¹¹ Dz. U. 2012, poz. 1105.

¹² § 6 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudniać nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli. Dz. U. Nr 50, poz. 400.

¹³ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2010 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania. Dz. U. Nr 82 poz. 537. Minister Pracy i Polityki Społecznej kieruje działem administracji rządowej – praca na podstawie § 1 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 listopada 2007 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Pracy i Polityki Społecznej (Dz. U. Nr 216, poz. 1598).

¹⁴ Zawód bibliotekarza w świetle przepisów prawnych. W: Materiały z ogólnopolskiej konferencji pt.: „Zawód bibliotekarza dziś i jutro”. Nałęczów 18–20 września 2003 r. Warszawa 2003, s. 11–28 – Seria „Nauka-Dydaktyka-Praktyka”, nr 64.

¹⁵ WOJTCZAK, K. *Zawód i jego prawna reglamentacja*, Poznań: Przedsiębiorstwo Wydawnicze: „Ars boni et aequi”, 1999, s. 50.

Maria Gudzowska

16.08.1961 – 25.05.2011

25 maja 2017 r. minie sześć lat od śmierci Marii Gudzowskiej, pracownika bibliotek Politechniki Wrocławskiej, najpierw Studium Wojskowego PWr, Oddziału Opracowania Druków Zwartych BG PWr, a następnie Biblioteki Wydziału Górniczego (BW-6).

Maria Gudzowska urodziła się 16 sierpnia 1961 r. w Lubaniu Śląskim w rodzinie Heleny i Kazimierza Urygów.

Po ukończeniu szkoły podstawowej i średniej w Lubaniu Śląskim kontynuowała naukę w Pomaturalnym Studium Kulturalno-Oświatowym i Bibliotekarskim we Wrocławiu na specjalizacji bibliotekoznawstwo. W czerwcu 1983 r. złożyła egzamin dyplomowy z wynikiem bardzo dobrym. We wrześniu 1983 r. rozpoczęła pracę w Bibliotece Studium Wojskowego Politechniki Wrocławskiej na stanowisku młodszego bibliotekarza. Od czerwca 1988 r. została przeniesiona do pracy w Oddziale Opracowania Druków Zwartych Biblioteki Głównej i OINT Politechniki Wrocławskiej. Do jej obowiązków należało m.in. przyjmowanie, rozdzielanie i sygnowanie wydawnictw, sporządzanie odpowiednich zapisów w zeszycie przyjęć

oraz na kartach dokumentu i kartach poprawek, sporządzanie opisu bibliograficznego wydawnictw, meliorowanie katalogu służbowego, udzielanie informacji. W 1989 r. awansowała na stanowisko bibliotekarza. W latach 1990-1995 odbyła zaoczne studia magisterskie na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, uzyskując 14 czerwca 1995 r. stopień magistra bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. Od września 1989 r. przeszła do pracy w Bibliotece Wydziału Górniczego PWr, gdzie pracowała do 7 czerwca 1997 r. Do jej obowiązków należało m.in. wypożyczanie i udostępnianie zbiorów bibliotecznych studentom i pracownikom Uczelni, gromadzenie druków zwartych i ciągłych, gromadzenie i opracowanie zbiorów, bieżąca aktualizacja zbiorów. W trakcie pracy dała się poznać jako pracownik sumienny i zaangażowany. Pisała piękne wiersze.

Ciężka choroba uniemożliwiła jej dalszą pracę i w czerwcu 1997 r., po 14 latach pracy, przeszła na rentę. Zmarła 25 maja 2011 r. we Wrocławiu.

MAREK DUBIŃSKI

■ STRONA JUBILEUSZU SBP

Z okazji Jubileuszu 100. rocznicy powstania SBP, Zarząd Główny oraz struktury terenowe SBP, a także inne instytucje związane z książką i czytelnictwem podejmują inicjatywy, o których na bieżąco będą pojawiały się informacje na stronie Jubileuszu sbp.pl/100, gdzie dostępne są też „do pobrania” plakaty jubileuszowe, projekty ekslibrisu i inne materiały upamiętniające 100 lat SBP. Zgłoszenia imprez, relacje z ich przebiegu, informacje o wydarzeniach okolicznościowych należy kierować na adres redakcja.portal@sbp.pl

■ INAUGURACJA OBCHODÓW JUBILEUSZU 100-LECIA SBP W KSIĄŻNICY POMORSKIEJ

22 lutego odbyła się inauguracja obchodów Jubileuszu 100-lecia SBP w Okręgu Zachodniopomorskim w Książnicy Pomorskiej w Szczecinie. Podczas spotkania omówiono program działań jubileuszowych zaplanowanych przez Zarząd Okręgu SBP, w tym wdrożenie akcji „Poczekalnia/poczytania – czekając, czytamy”, organizację Kongresu Bibliotek Pomorza Zachodniego w dn. 13 czerwca 2017 r., przeprowadzenie corocznych, ugruntowanych w działania SBP przedsięwzięć: VIII edycji Konkursu im. Stanisława Badonia o Nagrodę Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego „Bibliotekarz Roku” (VII edycja ogólnopolskiego Konkursu „Bibliotekarz Roku”, XIV edycji Tygodnia Bibliotek, V sympozjum „Ludzie książki Pomorza Zachodniego” i innych). Cecylia Judek, przewodnicząca Zarządu Zachodniopomorskiego Okręgu Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, przedstawiła ponadto planowane ogólnopolskie obchody Jubileuszu, w tym Kongres IFLA w sierpniu 2017 r. Uczestnicząca w uroczystości Anna Mieczkowska, członek Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego, przekazała na ręce przewodniczącej Zarządu Okręgu SBP okolicznościowy medal Marszałka Województwa Zachodniopomor-

skiego. Dr Agnieszka Borysowska z Koła SBP nr 1 przedstawiła przygotowywaną publikację *Zachodniopomorskie SBP z perspektywy dziesięcioleci. 1946-2016*. Zostanie ona wydana jeszcze przed Kongresem Bibliotek Pomorza Zachodniego i zawierać będzie opis działalności wszystkich ogniw okręgowej struktury Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w ujęciu historycznym. W spotkaniu wzięł udział także m.in. honorowy członek SBP (a także honorowy przewodniczący Zarządu Okręgu SBP w Szczecinie) Stanisław Krzywicki, kierujący okręgową strukturą SBP w latach 1974-2005. Dr Władysław Michnał, kierujący sekcją seniorów przy Kole SBP nr 1 omówił zmiany, które dokonały się w bibliotekarstwie publicznym od 1946 r. W spotkaniu uczestniczyli pracownicy bibliotek publicznych, akademickich, seniorzy, a także zaproszeni goście.

■ KONKURS NA PLAKAT TYGODNIA BIBLIOTEK 2017

Spśród nadesłanych prac, jury konkursu na plakat wybrało 8 prac, na które można było głosować do 15 marca. W wyniku internetowego głosowania zwyciężył plakat autorstwa Barbary Wysmyk z Koszalińskiej Biblioteki Publicznej im. J. Lelewela. Gratulujemy.

MARZENA PRZYBYSZ

Informacje dotyczące działalności Stowarzyszenia dostępne są także na <http://www.sbp.pl/sbp/dzialalnosc>

POSTAKTUALIA

Wystawą pod tytułem *Stalinowski bibliocyd*, Biblioteka Jagiellońska przypomniła paskudny epizod z przeszłości. Mianowicie w 1951 r. wydano spis ok. 2500 książek do kategorycznego usunięcia z bibliotek i ta żalosna operacja była następnie realizowana przez dwa lata. Na przemiał poszło wszystko, co nie podobało się władzom: publicystyka, faktografia, książki naukowe, literatura piękna i nawet książki dla dzieci.

Barbarzyństwo – oto określenie najtrafniejsze z trafnych. Społeczne nieszczęście. Jednak szczególnie bolesne dla tych autorów, którzy jeszcze wtedy żyli i musieli wiedzieć, co wyczynia się z ich dokonaniami. Ale bywało jeszcze gorzej.

Na indeksie znalazły się też przedwojenne książki **Józefa Korpały**, związane z Józefem Piłsudskim i z ruchem strzeleckim. Doc. dr Józef Korpała, wybitny bibliotekoznawca, teoretyk bibliografii oraz bibliotekarz, zorganizował po wojnie Miejską Bibliotekę Publiczną w Krakowie i był jej wieloletnim dyrektorem. Musiał więc własnoręcznie usuwać swoje książki, jak wszystkie inne, bo inaczej sam byłby usunięty. Ale to przecież tak, jakby krzywdzić własne dzieci.

Nie pytałem, co wtedy czuł. Dzielił nas wiek, status, doświadczenie, no i nie był osobą wylewną. Ale później zrozumiałem. Bo nie postąpił jak inni: nie wyrzucił tego wszystkiego na śmieci. Po latach znalazłem w bibliotecznej piwnicy starannie zapakowane paczki z książkami, Piłsudskiego, o Piłsudskim, oraz tamte: samego Korpały. Schronił je tak właśnie, jak podczas niebezpieczeństwa chroni się dzieci – w nadziei, że jakoś przetrwają. Miał rację.

Potem już takich akcji powtórzono niewiele i nie na taką skalę. Jeszcze później przychodziły polecenia detaliczne, żeby usunąć książki sekowanych akurat pisarzy: Melchiora Wańkowicza, Stanisława Cat-Mackiewicza, Jana Józefa Szczepańskiego. Nie znam jednak biblioteki, która by te dyrektywy rzeczywiście wykonywała, a bibliotek znałem bardzo dużo. Było, minęło? Nieprawda.

Kilka lat temu w USA, więc w kraju na pewno demokratycznym, w kilku miastach zażądano usunięcia z bibliotek książek o Harrym Potterze i nawet cały ich stos spalono publicznie. Zaś dwa kwartały temu do polskiego Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego wpłynęła petycja czworga osób z Krakowa, pod firmą jakiejś organizacji, żeby z bibliotek usunąć rozmaite, konkretnie wskazane książki, a wprowadzić inne, też dookreślone. Z dodatkową sugestią wysłania wszystkich bibliotekarzy na indoktrynacyjne kursy.

Przemozna chęć ubezwłasnowolnienia i amputowania cudzej świadomości, nie ma wymiarów czasowych ani przestrzennych. Bywa że znika, ale potem wraca: pojawia się gdziekolwiek i kiedykolwiek, jak odychodkowy smród. Trzeba być uważnym i – jeśli zajdzie potrzeba – przeciwstawiać się temu, na ile można. Przeszłość bowiem, sama z siebie, nigdy nikogo nie nauczyła niczego.

JACEK WOJCIECHOWSKI

▶▶▶ W KILKU SŁOWACH

Cała Polska czyta dzieciom – kolekcja

Tygodnik „Polityka” poinformował o wydaniu kolekcji literatury dziecięcej „Cała Polska czyta dzieciom” wspólnie z Fundacją ABCXXI, organizatorem prowadzonej już od ponad piętnastu lat kampanii czytania pod tą właśnie nazwą. To już druga edycja kolekcji, pierwsza, uruchomiona 10 lat temu i licząca 23 tomy, okazała się ogromnym sukcesem wydawniczym. Naład serii został całkowicie wyczerpany.

Tym razem kolekcja liczyć będzie 15 tytułów. Wśród autorów znajdują się m.in. Astrid Lindgren, Vaclav Ctrvtek, Maurice Druon, Gianni Rodari i E.B. White. Nie zabraknie polskich tytułów. Jeden z tomów będzie wyborem wierszy 15 najwybitniejszych polskich poetów dla dzieci (m.in.: Wandy Chotomskiej, Joanny Papuzińskiej, Joanny Kulmowej, Michała Rusinka). Autorką okładek i części ilustracji jest Anita Głowińska.

(Źródło: <http://rynek-ksiazki.pl/>)

BIBLIOTEKARZ

Czasopismo wydawane przez
Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich

Rada Redakcyjna:

Jadwiga KONIECZNA (przewodnicząca),
Helena BEDNARSKA, Sylwia BŁASZCZYK,
Stanisław CZAJKA, Andrzej DĄBROWSKI,
Małgorzata JEZIERSKA, Ryszard TURKIEWICZ

Redaktor naczelna:

Elżbieta STEFAŃCZYK
(tel. 600-433-877; e-mail: e.stefanczyk@sbp.pl,
e.stefanczyk@onet.pl)

Zastępca redaktora naczelnego:

Barbara BUDYŃSKA
(tel. 507-622-572; e-mail: b.budynska@sbp.pl)

Sekretarz redakcji:

Marzena PRZYBYSZ
(tel. 697-790-802; e-mail: m.przybysz@sbp.pl)

Redaktor techniczny:

Elżbieta MATUSIAK

Opracowanie graficzne i łamanie:

Robert LIS

Tłum. na jęz. angielski:

Małgorzata WALESZKO

Projekt graficzny:

Tomasz KASPERCZYK

Honoraria autorskie:

Małgorzata HOŁODOWICZ
(tel. 22 608-28-23; e-mail: finanse@sbp.pl)

Redakcja zastrzega sobie prawo do opracowania
redakcyjnego i skracania tekstów.

Wydawnictwo Stowarzyszenia
Bibliotekarzy Polskich

00-335 Warszawa,
ul. Konopczyńskiego 5/7,
tel. 22 827-52-96
www.sbp.pl

Marta LACH – Z-ca Dyrektora Biura ZG SBP ds. wy-
dawnictw tel. 22 827 08 47, e-mail: m.lach@sbp.pl

Janusz NOWICKI – Doradca ds. wydawniczych
tel. 22 827-52-96, e-mail: wydawnictwo@sbp.pl

Konto SBP: Credit Agricole Bank Polska S.A.
46 1940 1076 3122 4176 0000 0000

Druk i oprawa: Zakład Poligraficzny PRIMUM s.c.,
Kozerki, ul. Marsa 20, 05-825 Grodzisk Mazowiecki

Nakład: 1250 egz. ISSN 0208-4333. Indeks 352624

WARUNKI PRENUMERATY „BIBLIOTEKARZA”

„Bibliotekarz” dostępny jest w prenumeracie i w bez-
pośredniej sprzedaży w Biurze ZG SBP. Koszt prenumeraty
w 2017 r. to **180 zł**. Zamówienia na czasopismo można składać
w ciągu całego roku, od dowolnego numeru pisma:

- za pośrednictwem e-sklepu SBP, pod adresem www.sbp.pl/prenumerata,
- telefonicznie pod numerem (22) 825 50 24 oraz (22) 608 28 26,
- faxem pod numerem (22) 825 50 24,
- e-mailem na adres: sprzedaz@sbp.pl,
- listownie na adres: Dział Sprzedaży SBP, Al. Niepodległości 213, 02-086 Warszawa.

Czasopismo dostępne jest także w wersji elektronicznej w serwisie IBUK oraz IBUK Libra <http://www.ibuk.pl/fizka/151684/bibliotekarz.html>

Przy zamówieniu większej liczby egzemplarzy proponujemy następujące rabaty:

- 2-6 egzemplarzy – 20%,
- 7-9 egz. – 25%,
- 10 i więcej egz. – 30%.

„Bibliotekarz” za lata 1991-2012 jest dostępny online w Archiwum Cyfrowym SBP (www.sbp.pl/wydawnictwa/archiwum_cyfrowe) oraz w Kujawsko-Pomorskiej Bibliotece Cyfrowej (<http://kpsc.umk.pl/dlibra/publicat-ion?id=17777>).

Numery archiwalne (od 2010 roku) do nabycia pod adresem: www.sbp.pl/sklep/bibliotekarz

Numery archiwalne (do 2012 roku) dostępne są bezpłatnie w Archiwum Cyfrowym SBP: www.sbp.pl/archiwumcyfrowe

Ważne dla Autorów publikujących w „Bibliotekarzu”

Autorzy pragnący publikować swoje teksty w „Bibliotekarzu” proszeni są o:

1. Przesyłanie tekstów w plikach w programie Word w formatach DOC lub RTF (odstęp 1,5 między wierszami), wykresy i tabele w programie Excel, a zdjęcia w formacie JPG w rozdzielczości 300 dpi na adres Wydawnictwa SBP (wydawnictwo@sbp.pl) lub bezpośrednio do redaktora naczelnego na adres: e.stefanczyk@sbp.pl. Teksty i fotografie powinny być podpisane.
2. Dołączanie do przysyłanych materiałów danych niezbędnych do wypłacenia honorarium oraz odprowadzenia podatku od honorarium do urzędu skarbowego. W tym celu oprócz imienia i nazwiska należy podać:
 - datę i miejsce urodzenia,
 - imiona ojca i matki,
 - adres domowy,
 - telefon kontaktowy, e-mail,
 - PESEL,
 - NIP,
 - nazwę i adres właściwy dla autora ze względu na miejsce zamieszkania urzędu skarbowego,
 - numer konta osobistego w banku w celu przekazania honorarium.
3. Stopień lub tytuł naukowy oraz miejsce pracy i pełniona funkcja do umieszczenia w notce o autorze.
4. Oświadczenie Autora o wyrażeniu zgody na bezpłatne publikowanie danego tekstu w internecie w związku z digitalizacją „Bibliotekarza”.